

SZAKDOLGOZAT

Gombár Livia 2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék

Hollókő térségének fenntartható turisztikai fejlesztése

Konzulens: Filepné Dr. Kovács Krisztina

Belső bíráló:

Külső bíráló:

Tanszékvezető: Dr. Kollányi László

Gombár Livia 2024

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS.....	5
1. HASONLÓ PROJEKTEK	6
2. TURIZMUS FOGALMA, VILÁGÖRÖKSÉG	7
3.TÁJVIZSGÁLAT	9
3.1. LEHATÁROLÁS	9
3.2. JOGSZABÁLYI HÁTTÉR	10
3.2.1. Nemzeti fejlesztés 2030.....	10
3.2.2. Nógrád Megye Területfejlesztési Programja 2021-2027	10
3.2.3. Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégia 2030.....	11
3.3. TERMÉSZETI ÉS TÁJI ADOTTSÁGOK	11
3.3.1. Domborzat és talaj	11
3.3.2. Vízrajz.....	12
3.3.3. Éghajlat és klimatikus adottságok	13
3.3.4. Növényzet és állatvilág.....	13
3.3.5. Védett területek.....	14
3.4. GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI VISZONYOK BEMUTATÁSA	15
3.5. VENDÉGFORGALOM HOLLÓKŐ TÉRSÉGÉBEN	19
3.6. REGIONÁLIS KAPCSOLATOK, INFRASTRUKTÚRA.....	21
3.6.1. Közút- és vasúthálózat.....	21
3.6.2. Térségi, turisztikai és természetvédelmi együttműködések	21
3.7. SZELLEMI/KULTURÁLIS ÉRTÉKEK	23
3.7.1. Palóc hagyományok.....	23
3.7.2. Buddhizmus Garábon	25
4. KULTURÁLIS/TERMÉSZETI ÉRTÉKEK.....	26
5. SZINTÉZIS, TÉRSÉG ÉRTÉKELÉSE	29
5.1. KULTURÁLIS ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK MINŐSÍTÉSE.....	29
5.2. SZUPRASTRUKTÚRA ÉRTÉKELÉSE	33
5.3. ÚTVONALAK, TÚRAÚTVONALAK ÉS TANÖSVÉNYEK ÉRTÉKELÉSE.....	37
5.4. TÁJHASZNÁLATI KONFLIKTUSOK	39
6. JAVASLATOK: TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA TERVEZÉSE, FEJLESZTÉSE	43
6.1. JAVASLATOK SZUPRASTRUKTÚRA ELEMekre	43
6.2. JAVASLATOK ÚTVONALAK FEJLESZTÉSÉRE, KIALAKÍTÁSÁRA	45
6.3. PIHENŐHELYEK, INFORMÁCIÓS TÁBLÁK ELHELYEZÉSE	47
6.4. JAVASLATOK TURIZMUS SZEMPONTJÁBÓL JELENLÉVŐ TÁJHASZNÁLATI KONFLIKTUSOK FEOLDÁSÁRA	49
6.5. TURISZTIKAI PROGRAMCSOMAG HOLLÓKŐ TÉRSÉGÉRE.....	51
ÖSSZEFOGLALÁS.....	53
IRODALOMJEGYZÉK.....	55
MELLÉKLETEK	60

Ábrajegyzék

1. Ábra: Hollókő térségének lehatárolása	9
2. Ábra: Tájvédelmi Körzetek és Natura 2000-es területek Hollókő térségében.....	15
3. Ábra: Lakónépesség alakulása Hollókő térségében.....	15
4. Ábra: Naponta ingázók aránya (%).....	16
5. Ábra: Naponta ingázók száma	16
6. Ábra: Települések korfái	17
7. Ábra: Hollókő térségének iskolázottsága 2022-ben.....	18
8. Ábra: Vállalkozások száma mezőgazdaságban, erdőgazdálkodásban és halászatban	18
9. Ábra: Vállalkozások száma iparban.....	19
10. Ábra: Vállalkozások száma szálláshely-szolgáltatásban és vendéglátásban	19
11. Ábra: Vendégek száma szálláshelyeken 2021 és 2023 között	20
12. Ábra: Vendégéjszakák száma és vendégek átlagos tartózkodási ideje 2021 és 2023 között.....	20
13. Ábra: Cserhát Natúrpark és Nógrád-Novohrád Geopark elhelyezkedése.....	22
14. Ábra: Kulturális, épített értékek Hollókő térségében.....	27
15. Ábra: Természeti és kulturális értékek elhelyezkedése Hollókő térségében.....	28
16. Ábra: Hollókő térségében lévő települések turisztikai vonzereje.....	31
17. Ábra: Természeti/Kulturális értékek minősítése turisztikai vonzerő szerint.....	33
18. Ábra: Elsődleges és másodlagos szuprastruktúra elemek elhelyezkedése.....	36
19. Ábra: Elsődleges és másodlagos szuprastruktúra elemek (db)	36
20. Ábra: Túraútvonalak hálózata Hollókő térségében.....	39
21. Ábra: Turizmus szempontjából jelentős tájhasználati konfliktusok	42
22. Ábra: Javaslat elsődleges és másodlagos szuprastruktúra elemekre.....	45
23. Ábra: Javaslat útvonalak kialakítására.....	47
24. Ábra: Javaslat pihenőhelyek és információs táblák elhelyezésére	48
25. Ábra: Javaslatok tájhasználati konfliktusok feloldására	51
26. Ábra: Hollókő térségének programcsomag úticéljai.....	52

Tervlapjegyzék

Vizsgálati és szintézis tervlap

Javaslati tervlap

Bevezetés

Szakedolgozatom témájának Hollókő térségének fenntartható turisztikai fejlesztését választottam annak érdekében, hogy Hollókő turizmusa a környező településekre is kiterjedjen. Hollókő és annak térségében lévő települések (Garáb, Felsőtold, Varsány, Rimóc és Nagylóc) közel állnak a szívemhez, hiszen lakóhelyem, Szécsény közvetlen környezetében helyezkednek el. Ebből fakadóan sokszor voltam ezeken a településeken, főként Hollókőn. Azért választottam Hollókőt és annak térségét, mert szeretném feltárni ezen települések turisztikai attrakcióit és különbségeket meghatározni, hogy mi az, ami vonzerő vagy potenciális vonzerő lehet. Nógrád vármegye alapvetően hátrányos helyzetben van, ezért is érdemes lenne turizmusára nagyobb hangsúlyt fektetni, hiszen sajátos, egyedi értékekkel rendelkezik csak ki kell aknázni őket. Annak érdekében, hogy a településeken növekvő turizmust éadjunk el, folyamatos fejlesztésre van szükség. Nógrád vármegye turizmus szempontjából az ország legkevesbé látogatott megyéi közé tartozik, azonban gazdag történelmi és kulturális örökséggel rendelkezik. Emellett Nógrád vármegye az Északi-középhegységben helyezkedik el, ahol a Cserhát, Börzsöny és a Mátra által alkotott táj a meghatározó, mely sokszínűsége, hegyekkel, völgyekkel gazdag képe igen vonzó lehet az emberek számára. Érdekesnek találom Hollókőt és Garábot összevetni, hiszen a két település teljesen más hagyományokat őriz. Míg Hollókő a régi palóc hagyományokat őriz, addig a tőle pár kilométerre elhelyezkedő Garáb, Kelet-Ázsiában jelentős buddhista arculattal rendelkezik, mely éles kontrasztban áll a palócsággal.

Célom Hollókő vonzaskörzetét is bevonni Hollókő turizmusába, hiszen a környező települések egy részében is fellelhetők a palóc hagyományok őrzése, mely Hollókő egyik vonzereje közé tartozik. Továbbá szeretném feltárni az egyesek települések potenciális turisztikai attrakciót, valamint olyan útvonalakat, melyekkel ezen attrakciók bejárhatóak. Ezenfelül célkitűzésem közé tartozik olyan turisztikai fejlesztések kidolgozása, amelyekkel Nógrád vármegye turizmusa növelhető. Hollókő turizmusának kiterjesztése során a külföldi turisták vonzalma is fontos tényező számomra, hiszen cél az, hogy minél szélesebb körben legyen látogatott a térség. Fontosnak tartom, hogy ezzel a témával foglalkozzak, mert manapság a turizmus egyike a húzóágazatok közül és a javasolt turisztikai kínálat eredményeképpen Nógrád vármegye turisztikai vonzereje növelhető lesz, mellyel a vármegye felzárkóztatását lehet elérni a többi vármegyéhez.

Szakedolgozatom három fő témára épül. Elsőként a tájvizsgálati fejezetben a térség meglévő adottságait figyelem meg és részletes kutatást végzek annak érdekében, hogy Hollókő térségét természeti, kulturális adottságok, illetve társadalmi és gazdasági viszonyok áttekintésével teljes

mértékben megismerjem. A térség értékelése folyamán minősítem azokat az elemeket, amelyek a kidolgozásra kerülő turisztikai program alapját, fő állomásait képezhetik. Ezen kutatások és következtetések megtételét követően fejlesztési javaslatokat teszek, annak érdekében, hogy térségben fellendüljön a turizmus és a térségre látogatók széles körben megismerhessék Nógrád vármegye örökségeit, értékeit.

1. Hasonló projektek

A szakdolgozatomhoz hasonló projektek megismerése révén képes leszek Hollókő térségére egy ideális turisztikai fejlesztést létrehozni. Ehhez fontosnak tartom gyalogos-, kerékpáros útvonalak és túraútvonal javaslatok megtervezésével kapcsolatos projektek áttekintését, mellyel betekintést nyerhetek ezek létrehozásába.

Vasi-Hegyhát Natúrpark programjavaslata

A Vas vármegye déli részén megtalálható Vasi-Hegyhát Natúrpark programjai, túrajavaslatai teljes mértékben reprezentálja elképzeléseimet Hollókő térségének turisztikai fejlesztése kapcsán. A Natúrpark olyan túraútvonalakat, programok javasol, melyekkel a túrázók teljes mértékben megismerhetik a térség kulturális- és természeti örökségeit, népi hagyományait, szokásait. A Natúrpark 3 db. programcsomag ajánlatot is javasol, melyek különböző tematikára fókuszálnak, mint például történelem vagy természetes kultúra. Az egyes programcsomag javaslataiban hasonlóan több napos kirándulások javaslatait figyelhetjük meg, mint az én szakdolgozatom fő céljában. Példaként tekintve a „természetes kultúra a Vasi Hegyhát-Rábamentén” programjavaslatban részletes leírást figyelhetünk meg, hogy az egyes napokban mit érdemes megnézni és mi fér bele egy napba. A Natúrpark feltünteti az egyes napokhoz a közelben az étkezési, valamint szálláslehetőségeket is a környéken. A Natúrpark hivatalos oldalán fényképes tájékoztatást is kapunk a szállásokról, valamint a helyi gasztronómiáról. Emellett különlegesség, hogy az egyes csomagok téli, őszi, illetve nyári programcsomagok, amelyekhez az adott évszakban megtartott események, rendezvények is fel vannak tüntetve. Láthatóan a Vasi-Hegyhát Natúrpark tökéletesen megszervezte a térsége részletes bemutatását, melyet elsődlegesen gyalogosan, valamint kerékpárral javasolt bejárni, melynek célja a térség turisztikai fejlesztése.¹

¹ TERMÉSZETES KULTÚRA A VASI HEGYHÁT-RÁBAMENTÉN, Vasi Hegyhát - Rábamente, Ezer apró csoda földje

Országos Kéktúra

Az Országos Kéktúra útvonal Magyarország egyik legismertebb és leghosszabb túraútvonala. A Kéktúra hossza miatt számos szakaszra van bontva, melyek közül a turisták válogathatnak kedvük és képességük szerint. Az Országos Kéktúra abban hasonlít a szakdolgozatomhoz, hogy a túraútvonallal feltérképezhetjük a térség természeti örökségeit, valamint a hely sajátos látnivalóit, melyeket gyalogosan vagy kerékpárral tekinthetünk meg. Az Országos Kéktúra több településen megy keresztül, mellyel a térségeket összekapcsolja. Az Országos Kéktúra egyes szakaszai néhány kilométerenként úgy nevezett „bélyegzőhelyekkel” van ellátva, ahol be lehet fejezni vagy el lehet kezdeni a túrázást. A bélyegzőhelyeken különböző információhoz juthatunk hozzá, amelyeket információs táblák segítenek, hogy merre tart tovább az útvonal. A túraútvonal úgy lett kialakítva, hogy időnként megállóhelyek, pihenőhelyek, vagy az alap infrastruktúra elemek megjelenjenek annak érdekében, hogy a turisták kitérjenek és megismerjék az éppen aktuális hely adottságait, értékeit. Ezekkel a kitérőkkel a túra még nagyobb izgalmát fokozhatjuk.²

2. Turizmus fogalma, Világörökség

A turizmus az egyének állandó életvitelükön és munkarendjükön kívüli környezetváltoztatásukat jelenti, mellyel élményszerzés és szolgáltatások igénybevétele párosul.³ A turizmus fogalmát WTO az 1989-es Hágai Nyilatkozat értelmében így fogalmazta: "A turizmus magában foglalja a személyek lakó- és munkahelyen kívüli minden szabad helyváltoztatását, valamint az azokból eredő szükségletek kielégítésére létrehozott szolgáltatásokat." A turizmus két formája a hivatás- és szabadidő turizmus. A hivatásturizmus az emberek foglalkozásából eredő turizmus, melyet a munkáltató biztosítja a dolgozók számára. Ellenben a szabadidőturizmus a személyek szabadidejükben, munkaidejükön kívüli turizmusa, melyet az egyének saját maguknak állnak, illetve egyéni igényeiket elégítik ki bizonyos szolgáltatásokkal.³ A szabadidő turizmus lehet aktív vagy passzív turizmus. Ha a turista utazási célja például síelés, szörfözés, vagy hegymászás, akkor aktív turizmusról beszélünk, azonban, ha a turista célja a kikapcsolódás, pihenés, akkor passzív turizmusról beszélünk. A turizmus egyéb módon is csoportosítható. Megkülönböztethetünk belföldi, illetve nemzetközi turizmust.⁴ A belföldi turizmus során az ország lakossága országon belül utazik. Ha az ország lakosa egy

² Magyar Természetjáró Szövetség, Kéktúra

³ DR. LENGYEL MÁRTON. (1997). *A TURIZMUS VERSENYKÉPESSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK*. Budapest, (7.o.)

⁴ DR. LENGYEL MÁRTON. (1997). *A TURIZMUS VERSENYKÉPESSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK*. Budapest (10.o.)

másik országba utazik, akkor nemzetközi turizmusról van szó. A nemzetközi turizmusban elkülöníthetünk egymástól beutazó és kiutazó turizmust.⁵ Beutazó turizmusról akkor beszélünk, ha külföldi jön be az adott országba. Kiutazó turizmus során pedig az adott ország saját állampolgára megy ki. A turizmus különböző érdeklődési körökre terjed ki, melyekhez hozzárendelhető turista típusok. Megkülönböztetjük egymástól az örökségturistát, kreatív turistát, művészeti turistát, városi kulturális turistát, rurális kulturális turistát, valamint populáris kulturális turistát.⁶ Ezen kategóriák mind a kulturális turizmushoz tartoznak, mely átfogóan olyan kirándulást jelent, amelyet a turista azért keres fel, hogy kulturális érdeklődésének eleget tegyen, legyen az művészet, történelmi helyszínek, műemlékek, borvidékek vagy néphagyományok megismerése.⁷ A néphagyományok, falusi turizmus iránt érdeklődőket rurális kulturális turistának, a várak, építészet iránt érdeklődőket pedig örökségturistának nevezzük. Vizsgált területemre főként ezen két turista típus jelenik meg, mely Hollókő vonzerőjéből adódik világörökségi adottsága miatt.

A Világörökségi Egyezmény („a világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló egyezmény”) céljának tűzte ki, hogy az emberiség kiemelkedő értékekkel bíró kulturális és természeti örökségét megóvjja, illetve ezeket a helyszíneket az emberiség részére fenntartsa és jövő nemzedékek számára megőrizze.⁸ A világörökségi címmel bíró helyszínek feladata a területükön kiemelkedő értékek megóvása, megőrzése és fenntartása. Világörökségi címet az a helyszín érdemel ki, amely kiemelkedő egyetemes értékkel, sajátos kulturális örökséggel és természeti értékkel rendelkezik, illetve egyedisége, páratlansága miatt nemzetközi szinten is kiemelkedik. A Világörökségi Egyezményt az UNESCO 1972-ben fogadta el.⁸ A Világörökségi Egyezmény tartalmazza a Világörökségi Listát, melyben a csatlakozott államok világörökségi helyszínei vannak feltüntetve. Köztük szerepel Magyarország 8 világörökségi helyszíne, melyek a következők:

-Budapest, Duna-partok, Budai Várnegyed, Andrásy Út

-Hollókő ófalu és környezete

-Ezeréves Pannonhali Bencés Főapátság és természeti környezete

⁵ DR. LENGYEL MÁRTON. (1997). *A TURIZMUS VERSENYKÉPESSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK*. Budapest (10.o.)

⁶ Simándi Szilvia – Benkei-Kovács Balázs. (2018). *Kulturális turizmus*. NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. (23.o.)

⁷ Simándi Szilvia – Benkei-Kovács Balázs. (2018). *Kulturális turizmus*. NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. (22.o.)

⁸ Agrárminisztérium. *Világörökség Egyezmény*. természetvédelem

- Hortobágyi Nemzeti Park
- Pécs Ókeresztény temetője
- Fertő kultúrtáj
- Tokaj-hegylajai történelmi borvidék kultúrtáj
- Aggteleki karszt és Szlovák-karszt barlangjai

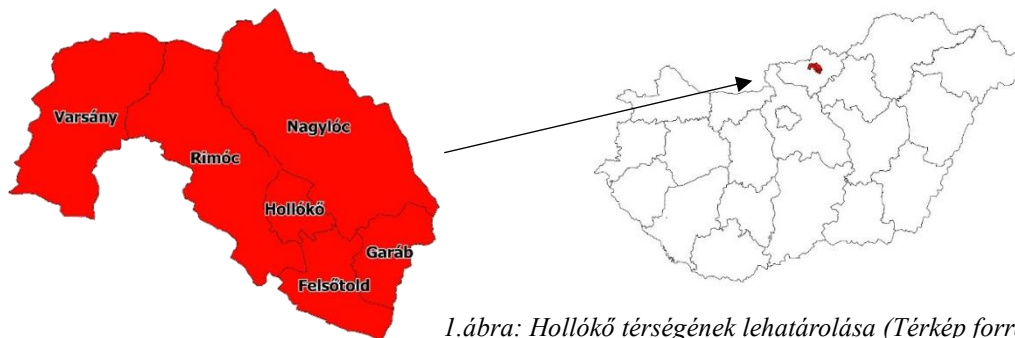
Az Aggteleki karszt és Szlovák-karszt barlangjai természeti örökség, míg a további 7 világörökségi helyszín kulturális örökség.

Hollókő ófalu és környezete a világörökségi címet 1987-ben nyert el. A világörökségi címet azért nyerte el a település, mert az ófalu tökéletesen reprezentálja a 17-18. századi falusi építészetet, illetve a 20. századi falusi életformát (1. melléklet).⁹ A helyiek hűen tartják a falusi palóc szokásokat, gyakran magukra öltik a palóc népviseletet. A hollókői húsvéti mulatság is ezt az életformát adja vissza napjainkban. A helyszínen összesen 67 épület és az Ófalu közepén álló templom áll védelem alatt.⁹ A védett épületek közé tartoznak a tipikus hagyományos kontyolt tetős parasztházak.⁹

3. Tájvizsgálat

3.1. Lehatárolás

Hollókő és térségébe tartozó települések (Varsány, Rimóc, Nagylóc, Felsőtold, Garáb) az Északi-Középhegységben, Nógrád vármegyében találhatóak. A térség a Cserhát hegység szívében helyezkedik el. A területre jellemző a dimbes-dobos táj, hegyvonulatokkal és völgyekkel dúsítva azt. Nógrád vármegye egyedisége, hogy itt található erdő a legnagyobb arányban, mely nagyban hozzájárul a táj vonzatához. A választott települések: Hollókő, Nagylóc, Felsőtold, Garáb, Varsány és Rimóc egymással szomszédos települések. Hollókő térségének határvonalát a települések közigazgatási határa képezi.

1. ábra: Hollókő térségének lehatárolása (Térkép forrása: saját ábra)

⁹ Hollókő ófalu és táji környezete. Magyarország hivatalos turisztikai oldala

3.2.Jogszábályi háttér

Szakdolgozatomban fontosnak tartom kitérni a jogszabályi háttérre, melyek közül fejlesztési és turisztikai stratégiákat tekintek át és megfigyelem, hogy a térségre milyen típusú turisztikai fejlesztések és célkitűzések vannak tervben.

3.2.1.Nemzeti fejlesztés 2030

A Nemzeti fejlesztés 2030 dokumentumában megfigyelhetők vidékfejlesztési célkitűzések, melyek aprófalvas térségek fejlesztésére összpontosul. Választott térségemben a hat település közül Garáb, Hollókő és Felsőtold minősül aprófalvas településnek, hiszen lakosságuk 500 fő alatt van. Az aprófalvas településekre hátrányos helyzet jellemző, mind társadalmi, infrastrukturális és demográfiai téren.¹⁰ A dokumentum fejlesztési feladataként az aprófalvak falusi turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztését tűzi ki célul, melyet térségi szinten kíván összekapcsolni. Valamint támogatja az aprófalvak fejlesztési programjaik megvalósítását és kulturális örökségeik megóvását.¹⁰

3.2.2. Nógrád Megye Területfejlesztési Programja 2021-2027

Nógrád megye területfejlesztési programjában megfigyelhető, hogy a megye turisztikai fejlesztések terén ökoturizmust, aktív turizmust, valamint szakrális turizmust kívánja fejleszteni, melyek a meglévő adottságok (természeti és kulturális örökségek, illetve geológiai értékek) kiaknázására összpontosul. A program meghatározza, hogy a turisztikai fejlesztéseket a kiemelt turisztikai térségekre, valamint Nógrád-Novohrad Geopark fejlesztésére kell összpontosítani. A vizsgálandó térségembe tartozó települések mind részei a Nógrád-Novohrad Geoparknak, tehát turisztikai jellegű fejlesztések várhatóak ezen településekre. A program egyik alcélja közé tartozik a Geopark területén új attrakciók, valamint meglévő attrakciók ismertetésére szolgáló fejlesztések létrehozása. Továbbá szállások és vendéglátóhelyek fejlesztését támogató beruházások, melyek főként Salgótarjánra fókuszálnak. Mindemellett túraútvonalakat és szabadidős területeket érintő fejlesztéseket tűz ki célul, melyek teljesítésével cél egy egységes, hálózatosan összefüggő turisztikai desztináció megteremtése.¹¹

¹⁰ NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció. (2013).

¹¹ EX ANTE Kft. (2021). NÓGRÁD MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA 2021-2027

3.2.3. Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégia 2030

A stratégia célrendszere teljesen az aktív turizmus fejlesztésére épül. Céljuk egy olyan környezet létrehozása, melynek eredményeképpen egy élhetőbb, egészségesebb, környezettudatosabb ország jön létre. Ennek eléréséhez olyan célokat tűztek ki célul, mint például a vonzerők fejlesztése, melyek érintenek kilátóhelyeket, tanösvényeket és túraútvonalak fejlesztését. Továbbá szolgáltatások, útvonalhálózatok, marketing, koordináció és menedzsment fejlesztését tartják a legfontosabb célkitűzések közé, mellyel növelni lehet az aktív turizmus arányát Magyarországon. Az aktív turizmus fejlesztésével a vidéki térségek színvonala is növekedhet, ezzel elérve a munkahelyek számának növekedését is. A stratégia kiemeli, hogy a periférikus térségekben (mint például Hollókő térsége) az egyetlen megoldás a térségek fejlesztésére az aktív turizmus, mellyel a helyi gazdaság növekedhet, az infrastrukturális beruházások, valamint szolgáltatásfejlesztés révén pedig a turisták helyben maradását ösztönözhetik.¹²

3.3. Természeti és táji adottságok

Magyarország nagytájait tekintve a választott terület az Északi-középhegységben található. A térség települései szűkebb értelemben véve két, egymás mellett elhelyezkedő kistájba tartoznak. Hollókő, Felsőtold és Garáb a Központi-Cserhát, míg Varsány, Rimóc és Nagylóc pedig a Szécsényi-dombság része. Ennek megfelelően a településekre különböző természeti és táji adottságok vonatkoznak.

3.3.1. Domborzat és talaj

Hollókő térségére jellemző tengerszint feletti magasság 147 méter és 574 méter közötti értékek jellennek meg¹³. A térség domborzati felszínének kialakulásában nagy szerepet játszottak a harmadkori vulkánok (pl.: Cserhát, Karancs) szigetszerű kiemelkedése a tengerből¹⁴. A Központi-Cserhátba tartozó településekről elmondható, hogy ott nagyobb tengerszint feletti magasság fordul elő. Azonban a Nagylócon található Őr-hegy 453 méter magasságával a Szécsényi-dombság legmagasabb pontját éri el¹⁵. A Szécsényi-dombságban tagolt dombság

¹² Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégia 2030. (2022)

¹³ Dövényi Zoltán. (2010). *Magyarország kistájainak katasztere*. Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. (696, 680.o)

¹⁴ Dr. Borovszky Samu. (1911). *Magyarország vármegyéi és városai*. Budapest: Országos Monográfia Társaság. (1.o.)

¹⁵ Dövényi Zoltán. (2010). *Magyarország kistájainak katasztere*. Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. (697.o.)

jelenik meg, ahol andezittelérek uralják a vidéket. A Központi-Cserhát domborzatának több mind háromnegyed részére hátság típusú alacsony középhegység, míg kevesebb mind negyed részén tagolt medencedombsági orográfiai domborzattípus fordul elő¹⁶. A domborzatnak köszönhetően a Hollókő térségében gyakran eróziós károk mutatkoznak.

Kőzettanilag a Szécsényi-dombság alapja agyagmárga és homok. Emellett megjelenik slír és homokkő is. A Központi-Cserhát közetei közt is megtalálunk homokot, slírt és agyagos képződményeket. Az andezitre különböző típusú mészkövek rakódtak le, mint például szarmata mészkő vagy lajtamészkő.¹⁶ Hollókő térségére főként agyagbemosódásos barna erdőtalaj jelenik meg, melyekre vályog/agyagos vályog összetétel és kedvezőtlen vízgazdálkodás jellemző. Az andezitre rakódott meszes felületeket rendszina talaj borítja. A patak völgyekben réti, öntés réti és nyers öntés talajok jelennek meg, melyek vízgazdálkodása kedvező. Ebből kifolyólag nagyrészt szántóként hasznosítják¹⁷.

3.3.2. Vízrajz

Hollókő térsége vizekben gazdag. Mindegyik település büszkélkedhet patakokkal, amelyek keresztül folynak a lakott területen. A patakok jellemzően a települések neveiről lettek elnevezve, mint például a Lóci-patak, Rimóc-Sipeki-patak, Hollókői-patak (2. melléklet) és a Garábi-patak, amely Felsőtoldnál folyik bele a Zsunyi-patakba. Emellett Varsánynál megtalálható a Darázsdói-patak, amely a Varsánytól délnyugatra fekvő Tábi-tóba torkollik be (3. melléklet). Hollókő térségébe tartozó települések az Ipoly, valamint a Zagyva vízgyűjtő területéhez tartoznak. Az Ipoly gyakran kiönt, melynek hatására lösszel borított homok kúpok jelennek meg¹⁸.

A térségben kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos talajvíz jellemző, melyben gyakran nitrát fordul elő, amely a talajvíz felhasználását kevésbé teszi lehetővé. A talajvíz nitráttartalma miatt a települések vezetékes vizet használnak. A terület rétegvíz készletét tekintve szegényes. Az artézi kutak mennyisége csekély, melyek vízhozama minimális. A települések csatornahálózatba való bekötésük eltérő. A Szécsényi-dombságba tartozó települések magasabb arányban vannak közcsatornával ellátva, mint a Központi-Cserhát települései.¹⁹

¹⁶ Dövényi Zoltán. (2010). *Magyarország kistájainak katasztere*. Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. (680., 696.o.)

¹⁷ Dövényi Z. (2010). *Magyarország kistájainak katasztere*. Bp.: MTA F. K. (682., 698.o.)

¹⁸ Dr. Borovszky Samu. (1911). *Magyarország vármegyéi és városai*. Budapest: Országos Monográfia Társaság (6.o.)

¹⁹ Dövényi Z. (2010). *Magyarország kistájainak katasztere*. Bp.: MTA F. K (680.,681.,697.o.)

3.3.3 Éghajlat és klimatikus adottságok

A területre mérsékeltén hűvös-mérséketlen száraz éghajlat jellemző. Az évi középhőmérséklet 9,0-9,5 °C körül, míg a vegetációs időszakban 15,2-16,3 °C körül tehető²⁰. A fagymentes napok hossza körülbelül 180 nap. A hideg téli idő februárban köszönt be a területre²¹. A hőmérséklet legnagyobb értékének az átlaga 31,0-32,0 °C körüli. Az évi csapadék mennyisége eltérő az egyes kistájakba tartozó településeknél. Míg a Szécsényi dombságban az évi csapadék mennyisége nem haladja meg a 600mm-t, addig a Központi-Cserhátban akár a 630mm-t is elérheti. Az évi csapadék több mint a fele a vegetációs időszakban esik²⁰. A területre eső csapadék mennyisége csekély, mely viszonylag könnyedén elfolyik a dombos terepfelszínről. A gyakori szélirány észak, északnyugati²¹. Éghajlatát tekintve a terület főként erdőgazdálkodásra alkalmas

3.3.4. Növényzet és állatvilág

A terület nagy részét szántók és erdők borítják. A Szécsényi-dombságba tartozó települések nagyobb kiterjedésben rendelkeznek szántóval, míg a Központi-Cserhátba tartozó települések erdő dominanciával rendelkeznek. A dimbes-dombos táj többnyire kultúrtájnak minősül (4. melléklet)²². Az erdőtársulások főként cseres- és gyertyános tölgyesek. Emellett nem számottevően, de előfordulnak gyertyános-bükkösök is. Bükkösök csak csekély állományban vannak jelen, melyek a hegyoldalak északi felén fordulnak elő²². A hegyoldalak déli felén pedig nyílt közösségeket alkotó szilikát-sziklagyepek fordulnak elő²³. Hollókő térsége a Kelet-Cserháti Erdészethez tartozik. A Kelet-Cserháti Erdészet a legnagyobb kiterjedésű a további három (Váci-, Nyugati-Cserháti- és Salgótarjáni) erdészeti körzeten kívül (5. melléklet)²⁴. A települések környezetében jelentős talajpusztulás figyelhető meg, amely a sok éven keresztül zajló intenzív tájhasználatból következett be²⁴. Ennek eredményeként másodlagos erdők alakultak ki²⁴. Az intenzív tájhasználatnak köszönhetően a terület élővilága redukálódott²³. A völgyekben nedves rétekkel és ligeterőkkel találkozhatunk. Gyepek közül a sztyeprétek, illetve a félszáraz gyepek jellemnek meg nagy kiterjedésben. Főként a Központi-Cserhát erdeiben telepített akáccsal,

²⁰ Dövényi Z. (2010). *Magyarország kistájainak katasztere*. Bp.: MTA F. K. (680., 697.o.)

²¹ Dr. Borovszky Samu. (1911). *Magyarország vármegyéi és városai*. Budapest: Országos Monográfia Társaság (8.o.)

²² Dövényi Z. (2010). *Magyarország kistájainak katasztere*. Bp.: MTA F. K. (681., 697.o.)

²³ Harmos Krisztián. *Szerény és gazdag hegyvidékünk, A Keleti- Cserhát természeti képe*.

²⁴ *Cserháti erdészeteink*. Ipolyerdő honlapja

fekete- és erdeifenyvessel találkozhatunk. Mindemellett nagy kiterjedésben fordul elő az allergén hatással bíró invazív parlagfű, amely a honos növényeket szorítja vissza²⁵.

Ragadozó állatfajok közül megjelenik a nyuszt, hermelin, vadmacska, illetve patakokban még vidrával is találkozhatunk. Emellett a nagy, mogyorós és erdei pele is előfordul a Cserhát erdeiben. Nagyvadak tekintetében jellemző a gímszarvas, őz, dám, muflon, illetve a vaddisznó. (6. melléklet)²⁶

3.3.5. Védett területek

Védett természeti területek közé sorolhatóak a nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek és természetvédelmi emlékek. Jelölésük sorban: NP, TK, TT, TE. Ezen természeti területek mind országos jelentőségűek, azonban a természetvédelmi területek és természeti emlékek lehetnek helyi jelentőségűek is. Hollókő térségében védett természeti területek közül tájvédelmi körzetek találhatóak meg, melyek a **Hollókői Tájvédelmi Körzet** (amelybe Hollókő) és **Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet** (, amelybe Garáb, Felsőtold és Nagylóc) tartozik (2. ábra). A tájvédelmi körzet az a terület, ahol az ember és a természet együttes munkájának az eredménye érvényesül és kulturális és természeti viszonylatból sajátos arculatot alakított ki²⁷. Unikális természeti és tájképi adottsággal rendelkező táj. A tájvédelmi körzet feladata a természeti és tájképi adottságok megóvása, megőrzése.²⁷

A Hollókői Tájvédelmi Körzet 1977-ben jött létre, mely mindössze a település közigazgatási határáig terjed ki²⁸. A védelem főként az ott kialakult palóc életforma tájképi jellegének a megóvása érdekében jött létre.²⁸ A Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzetet több mint 10 évvel a Hollókői Tájvédelmi Körzet megalakulása után, 1989-ben hozták létre²⁹. A védelem a terület életközösségei, földtani, tájképi és kultúrtörténeti adottságok megőrzése érdekében alakult ki²⁹

A Natura 2000 hálózatot a madárvédelmi- és élőhelyvédelmi irányelv alapján hozták létre 1979-ben³⁰. A madárvédelmi irányelv feladata a nem mesterségesen telepített összes madárfaj védelme³⁰. Az élőhelyvédelmi irányelv célja a biológiai sokféleség, fajok és élőhelyek megőrzése, illetve természetességük megóvása³⁰.

²⁵ Dövényi Z. (2010). *Magyarország kistájainak katasztere*. Bp.: MTA F. K. (681., 697.o.)

²⁶ *Cserhádi erdészeteink*. Ipolyerdő

²⁷ Agrárminisztérium. *Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek*

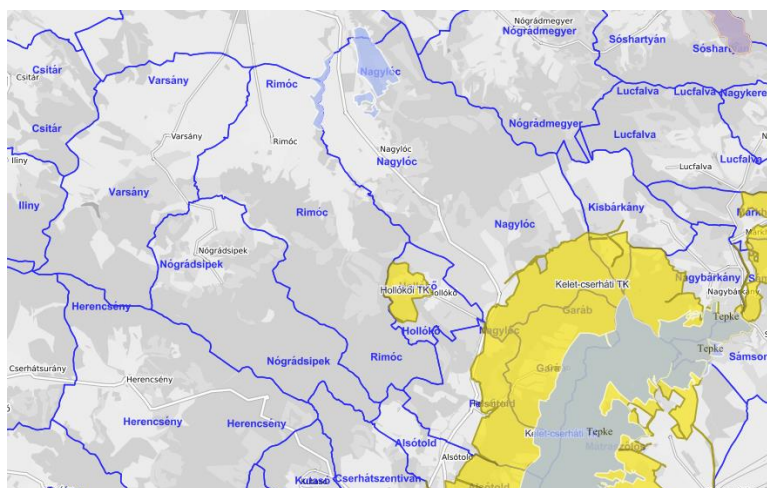
²⁸ Bükk Nemzeti Park Igazgatóság. *Hollókői Tájvédelmi Körzet*

²⁹ Bükk Nemzeti Park Igazgatóság. *Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet*

³⁰ Agrárminisztérium. *Natura 2000 - Általános tudnivalók. Természetvédelem*

Natura 2000-es területeket négyféle kategóriába sorolhatjuk: különleges madárvédelmi területek, különleges természetmegőrzési területek vagy az előbbi és az utóbbi egyben, illetve a két területtípus között átfedésben lévőket különböztethetjük meg.³¹

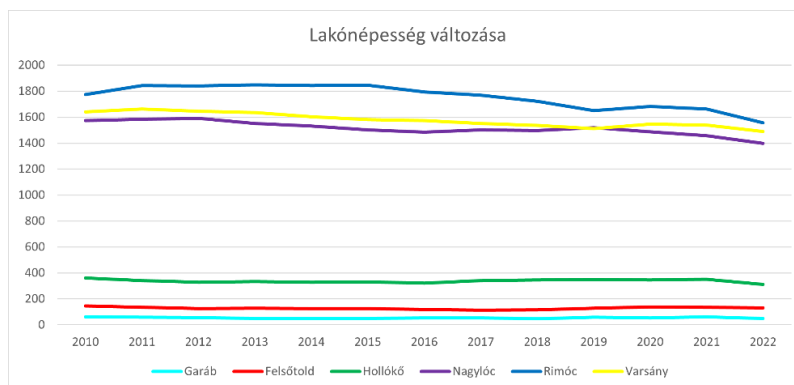
A **Tepke**, illetve a **Nagylóci Kő-hegy** mind a természetmegőrzési kategóriába sorolható. Natura 2000-es védett területek Nagylócon, Rimócon, Felsőtoldon és Garában található. Garáb és Felsőtold területileg Tepkéhez, míg Rimóc és Nagylóc a Nagylóci Kő-hegyhez tartozik (2.ábra).

2. ábra: Tájvédelmi Körzetek és Natura 2000-es területek elhelyezkedése Hollókő térségében (forrás: OKIR map)

3.4. Gazdasági és társadalmi viszonyok bemutatása

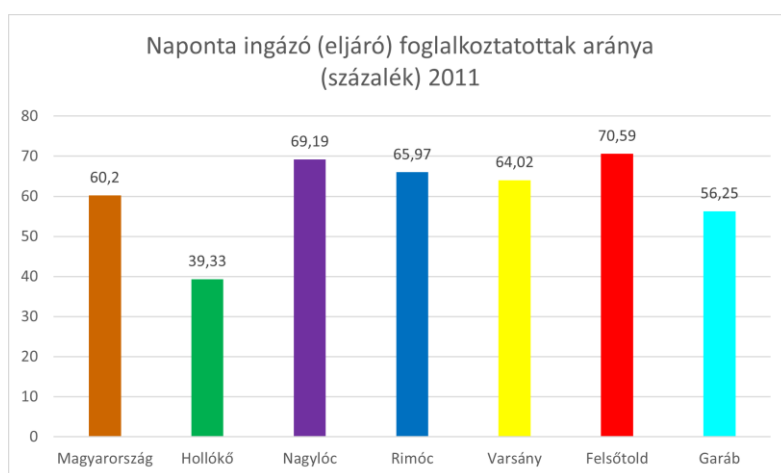
Hollókő térségébe tartozó települések lakónépessége az elmúlt években nem igazán mutat növekvő tendenciát. Megfigyelhető, hogy a legnagyobb lakosság Rimócon, Nagylócon és Varsányban van, ahol több mint 1400-an laknak. Garában és Felsőtoldon a lakosság nem érte el a 200 főt sem. A diagrammról leolvasható, hogy a kisebb településekben a lakónépesség az évek alatt szinte stagnált. Azonban a nagyobb lélekszámmal rendelkező települések lakosságán 2019-ig folyamatos csökkenés következett be, majd kisebb növekedés után újra csökkenést figyelhetjük meg. (3. ábra)

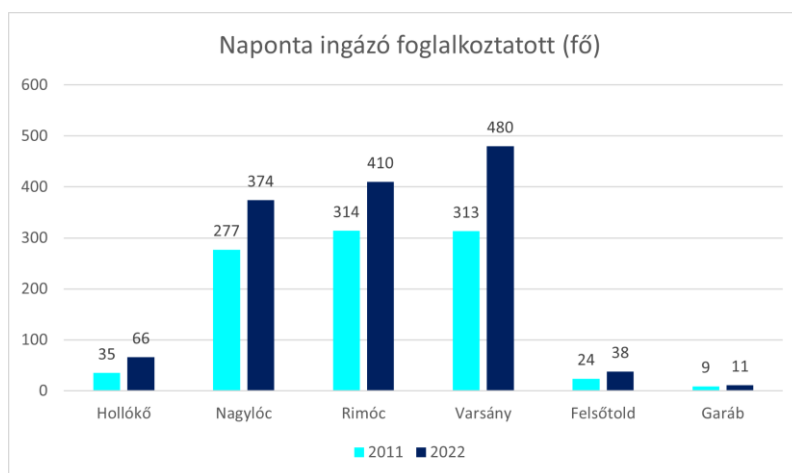
3. ábra: Lakónépesség alakulása Hollókő térségében (forrás: TEIR, saját ábra)

³¹ Agrárminisztérium. *Natura 2000 - Általános tudnivalók. Természetvédelem*

Ez a folyamat nagy valószínűséggel annak köszönhető, hogy a településeken nincs elég munkalehetőség, ami miatt az emberek nem akarnak kis falvakba költözni, hiszen a munkahelyükre napi szinten ingázniuk kellene. Megfigyelhető, hogy a településekről -Hollókő kivételével- a napi ingázók aránya meghaladja az 50%-ot, valamint a települések többsége az országos átlagot is (4.ábra). A naponta ingázó foglalkoztatottak száma 2011-hez képest napjainkig mindegyik településen nőtt, különösen Varsányban (5.ábra). Hollókőről az ingázók aránya kevesebb mint 50% turizmusának köszönhetően, mely munkalehetőséget biztosít az ott élők számára, azonban ez a lakosság egészét nem elégíti ki, hiszen Hollókőn főként családban lévő kiskereskedelmi egységek vannak. Főbb munkalehetőséget az újonnan épített négycsillagos Castellum Hotel biztosít.

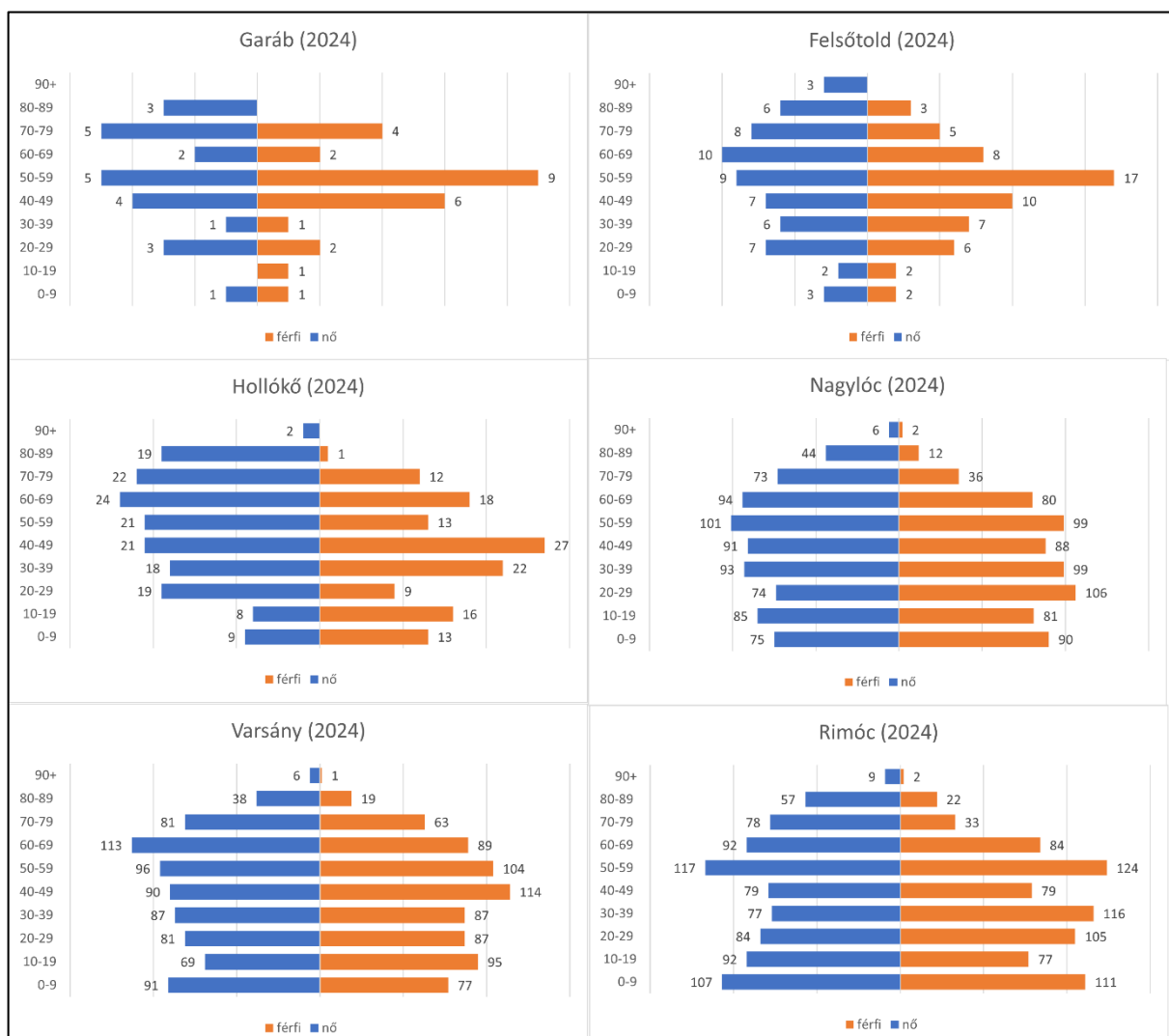

4. ábra: Naponta ingázók aránya (%) (forrás: TEIR, saját ábra)

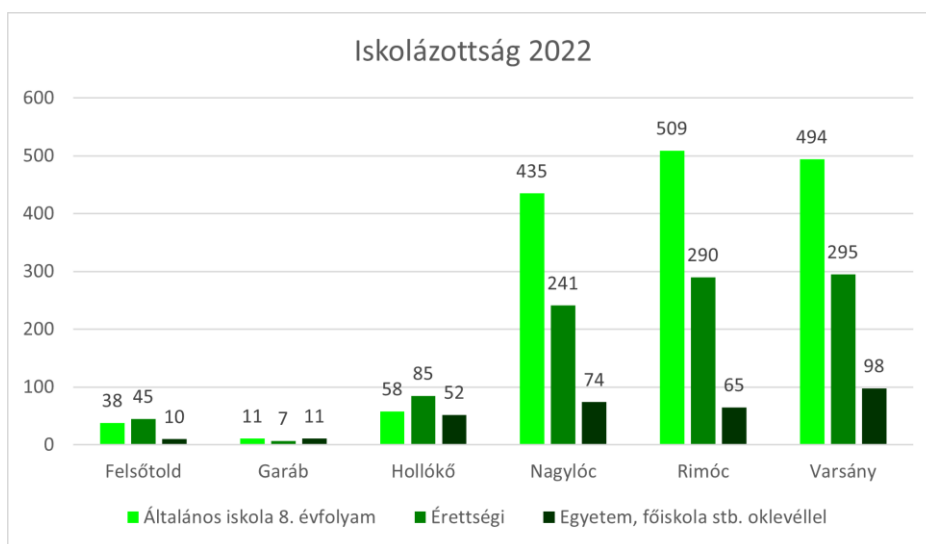
5. ábra: Naponta ingázók száma (forrás: TEIR, saját ábra)

A települések korfájának megtekintése során megfigyelhető, hogy az adott településre előregedő vagy fiatal társadalom jellemző. Felsőtold és Hollókő esetében előregedő társadalomról beszélünk, hiszen az idősök nagyobb számban vannak, mint a fiatalok. Nagylócon többé-kevésbé azonos arányban vannak jelen mind a fiatalok és idősök. Továbbá megfigyelhető, hogy a települések közül Rimócon vannak legtöbben a fiatalok, majd ezt követi Varsány. Garáb esetében nagyobb következtetéseket nem lehet levonni, hiszen nagyon kevesen laknak ezen a településen. Azonban látható, hogy a közép korosztályok vannak a legtöbben. (6.ábra)

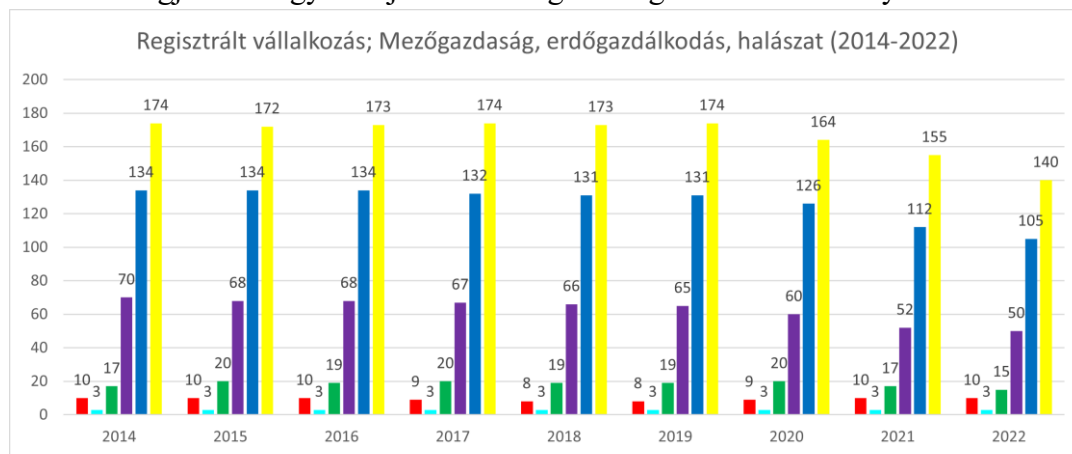
6. ábra: Települések korfái (forrás: Központi Statisztikai Hivatal (www.ksh.hu), a kért települések 10 éves korcsoportos adatai nemek szerint 2022-2024, egyedi kérésre összeállított táblázatos adatállomány, saját ábra)

A települések iskolázottságát tekintve megfigyelhető, hogy a térségben kevés a tanult emberek száma. A több mint 1400 fő lakossággal rendelkező településeken (Nagylóc, Varsány, Rimóc) a lakosság kevesebb mint 50%-a rendelkezik érettséggel vagy egyetem/főiskolai oklevéllel. A kisebb lakossággal rendelkező településeken is hasonló a helyzet. Összességében elmondható, hogy a térségben jellemzően az emberek általános iskola 8. évfolyamánál tanulmányaikat abbahagyják. (7.ábra)

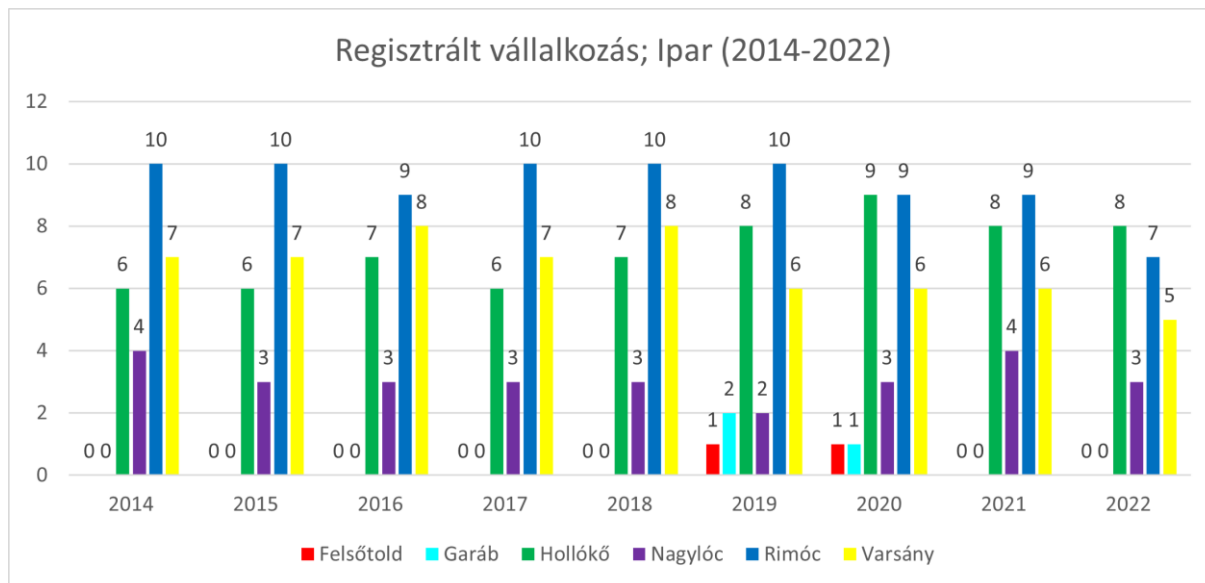
7.ábra: Hollókő térségének iskolázottsága 2022-ben (forrás: KSH, saját ábra)

A következő diagrammok (8.-9.-10. ábra) a települések különböző szektorokban (primer-mezőgazdaság, szekunder-ipar és tercier-szolgáltatás) való elhelyezkedésüket mutatja. Megfigyelhető, hogy a települések lakosai Hollókő kivételével mind jellemzően a mezőgazdaságban, erdőgazdálkodásban és halászatban vállalnak munkát (8.ábra.). Hollókő turizmusának köszönhetően kimagasló a szálláshely-szolgáltatásban, vendéglátásban dolgozók aránya (10.ábra). Rimóc és Varsány esetében a mezőgazdasági mutató jelez magas értéket, ami a területükön megjelenő nagy kiterjedésű mezőgazdasági terület eredményeként alakult ki.

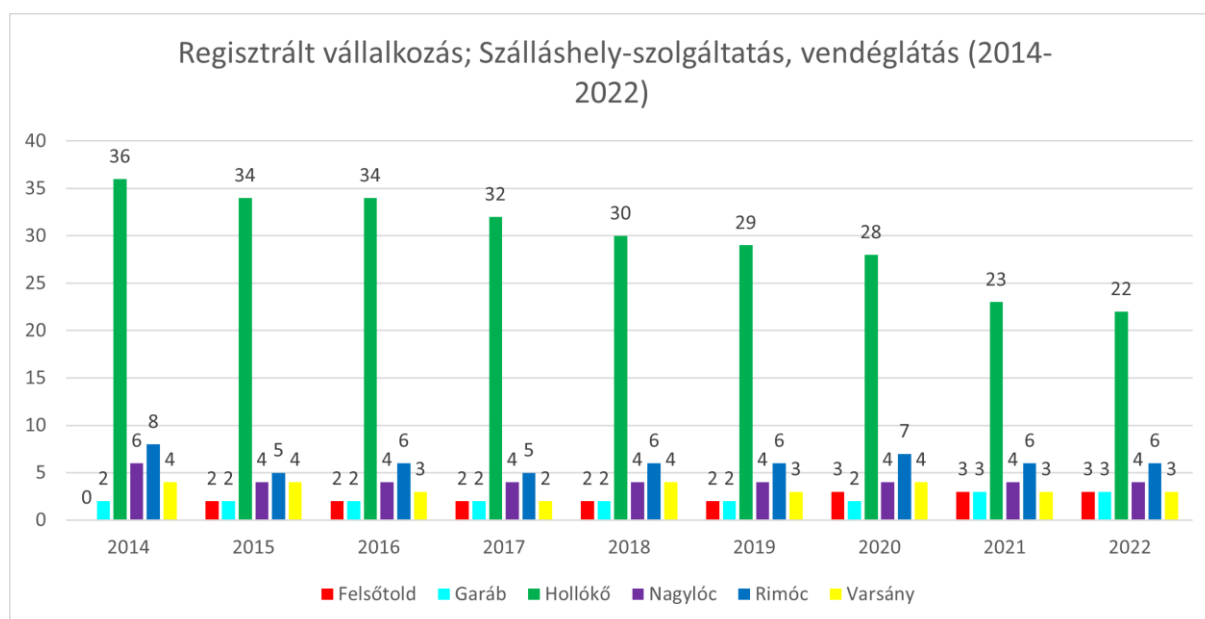

8.ábra: Vállalkozások száma mezőgazdaságban, erdőgazdálkodásban és halászatban (forrás: TEIR. saját ábra)

A legtöbb ipar szektorban lévő vállalkozás Rimócon, Varsányon és Hollókőn jellemző, azonban a vállalkozások száma településenként nem több 10 darabnál (9.ábra).

9.ábra: Vállalkozások száma iparban (forrás: TEIR, saját ábra)

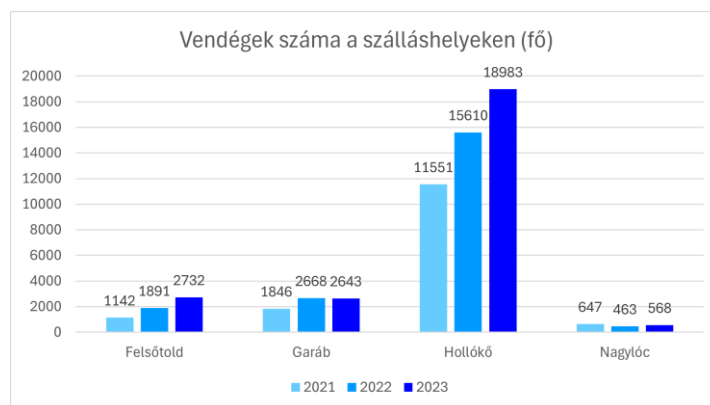

10.ábra: Vállalkozások száma szálláshely-szolgáltatásban és vendéglátásban (forrás: TEIR, saját ábra)

3.5. Vendégforgalom Hollókő térségében

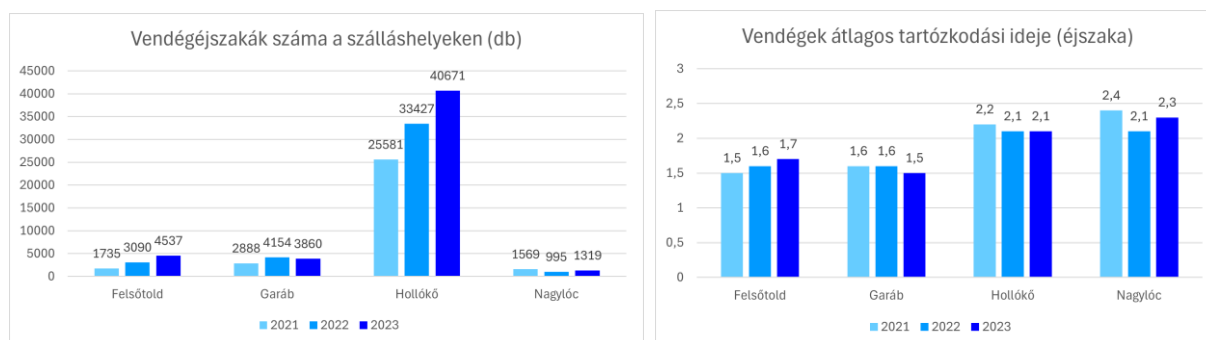
Hollókő térségének jelenlegi turisztikai forgalmát ismertetem, melyhez az egyes települések vendégéjszaka-, vendégszám, valamint átlagos tartózkodási idejének adatait hasonlítom össze. A települések közül Varsányról és Rimócról nem áll rendelkezésre adat (Varsányban nem jelenik meg szálláshely).

A diagrammok áttekintése során megfigyelhető, hogy szálláshelyeken a vendégek száma Hollókőben a legtöbb, melyek száma a 2021-től tekintve folyamatosan növekszik. Ez a növekvő tendencia részben a 2016-ban megnyílt Castellum Hotel-nek tudható be. Felsőtold esetében szintén növekvés figyelhető meg, míg Garábon és Nagylócon stagnálás jellemző. A települések közül a legkevesebb vendég Nagylócon jelenik meg. A vendégek főként a Nagylóchoz tartozó Zsunypusztán szállnak meg, hiszen ott több szálláshely található és Hollókőhöz közelebb helyezkedik el a település. (11. ábra)

11. ábra: Vendégek száma szálláshelyeken 2021 és 2023 között (ábra forrása: KSH, saját ábra)

A vendégéjszakák számának alakulása azonos tendenciát mutat a vendégek számával. Hollókőben a vendégéjszakák száma kimagasló arányban jelenik meg a többi településhez képest. Továbbá megfigyelhető, hogy Felsőtoldon több éjszakát töltenek a vendégek, mint Garábon a 2023-as adat szerint. A vendégek átlagos tartózkodási ideje Hollókőn és Nagylócon közel megegyezik. Mind a két településen átlagosan 2 éjszakát töltenek, ellenben Garábon és Felsőtoldon 1-2 éjszaka a jellemző. (12. ábra)

12. ábra: Vendégéjszakák száma és vendégek átlagos tartózkodási ideje 2021 és 2023 között (ábra forrása: KSH, saját ábra)

3.6. Regionális kapcsolatok, infrastruktúra

Ebben a témakörben ismertetem a térségre jellemző infrastruktúrát, közút- és vasúthálózat kiépítettségét, illetve a térség megközelíthetőségét. Kitérek a regionális és térségi szintű együttműködésekre, túraútvonalakra, melyek keresztezik Hollókő térségét.

3.6.1. Közút- és vasúthálózat

Nógrád vármegye közúthálózatának hossza minösszesen 963km, amelyből főút 173km-t tesz ki³². Tehát körülbelül Nógrád vármegye 80%-a mellékút. Hollókő térségében szintén mellékúton lehet közlekedni. Tőle északon lehet a 22-es számú főútra becsatlakozni, amely Szécsénynél találkozik (7. melléklet). A térségtől dél, délkeletre lehet megközelíteni a 21-es számú főutat, amely Hatvannál csatlakozik az M3-as autópályába. A vármegye megyeszékhelyét Salgótarjánt a két főúton (21-es és 22-es) lehet megközelíteni. A Nagylóc, Felsőtold útvonala a 21-es főútig jó minőségű, azonban Nagylócnál az út minősége az utóbbi években igen kátyús volt, melyet pár éve újítottak fel. Ezen útszakaszon időnként kanyargós szerpentinnel találkozunk, amely télen igen veszélyes lehet. Varsányra és Rimócra alacsonyabb rendű út vezet. Rimócról, Hollókőről és Garábról más településekre közlekedni nem lehet, hiszen zsákfalvak.

Nógrád vármegye vasúthálózata szegényes. Összesen 3 vasútvonal működik, melyek: Hatvan-Salgótarján-Somoskőújfalu, Aszód-Balassagyarmat-Ipolytarnóc és Vác-Drégelypalánk-Balassagyarmat³². A vasútvonalak állapota az országos átlagnál rosszabb minőségűek³². Vasútállomás a térségben legközelebb Szécsényben található, amely a térség településétől 5-20 percre helyezkedik el³³. Tehát Hollókő térségében nincs lehetőség vonattal való közlekedésre. Gyorsvonatra való átszállás csak Aszódon lehetséges, amely Balassagyarmattal van összeköttetésben. Egyéb probléma, hogy Nógrád vármegye az egyetlen olyan megye, ahol a megyeszékhely, Salgótarján és a főváros, Budapest között nincs közvetlen vasúti kapcsolat³².

3.6.2. Térségi, turisztikai és természetvédelmi együttműködések

Hollókő térségét érinti az **Országos Kéktúra** útvonala, mely Magyarország északi tájain jelenik meg. Az Országos Kéktúra mindösszesen 1172 km hosszú, mely nyugatról, az Írott-kőtől a keleten lévő Hollóházáig tart³⁴. Az Országos Kéktúra összekapcsolja a térségeket és turisztikai céllal is rendelkezik. Hollókő térségében lévő települések közül Hollókőn és Felsőtoldon, illetve Garáb közigazgatási határán megy keresztül az útvonal. A hosszú útvonal

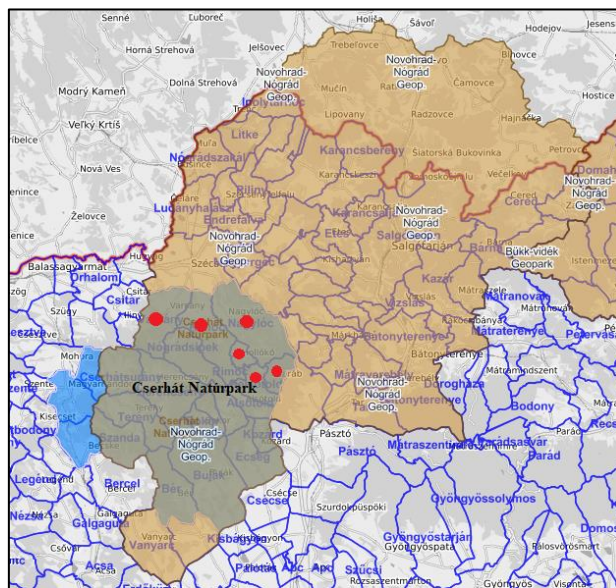
³² EX ANTE Kft. (2020). *NÓGRÁD MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA 2021-2027 HELYZETFELTÁRÁS*

³³ Dövényi Z. (2010). *Magyarország kistájainak katasztere*. Bp.: MTA F. K. (698. o.)

³⁴ Magyar Természetjáró Szövetség. *OKT szakasz. Kéktúra*

szakaszokra van bontva, hogy teljesíthető legyen. Hollókő térsége a Becske- Mátraverebély szakaszba tartozik, amely 73,9 km-t ölel fel (8. melléklet)³⁵. A szakaszok közül a térséget a Nógrádsípek-Hollókő, Hollókő-Bablevescsárda, valamint Bableves-Nagybárcány érinti. Tapasztalatom szerint a természetjárók egyfajta egységet alkotnak és barátságos modorral rendelkeznek. Az ilyen típusú együttműködések nem csak turisztikai céllal rendelkeznek, de az embereket együttműködésre is ösztönzi. Az Országos Kéktúra útvonalon felül további túraútvonalként megjelenik a térségben a zöld jelzéssel ellátott túraútvonal, amely az egész térséget behálózza. Emellett két híres zarándokútvonal is áthalad a térségben, melyek a Mária út és a Gyöngyök útja. A Mária út a térség települései közül egyedül Varsányon halad át, míg a Gyöngyök útja Hollókőn, Felsőtoldon, valamint Garábon is keresztül fut.

Érdemes kiemelni, hogy Hollókő térségébe tartozó települések mindegyike része a **Nógrád-Novohrad Geoparknak** (13.ábra.) A Nógrád-Novohrad geopark Magyarország és Szlovákia hozzájárulásából kialakult egység, melynek célja a nógrádi táj geoturisztikai térségfejlesztési potenciáljának integrálása. A geopark több mint 1500 km² kiterjedésű, melybe összesen 64 magyar (köztük Hollókő térségének települései) és 28 szlovák település tartozik. Ezek a települések természeti, geológiai, kulturális örökség, valamint a területen jellemző palóc hagyományok megővésére és bemutatására egyesültek. A Nógrád-Novohrad Geopark 2008-ban alakult meg a speciális földtani értékekkel rendelkező Ipolytarnóci Ősmaradványok közreműködésével, amely majd két évre rá az Európai Geoparkok, valamint Globális Geoparkok Hálózatának tagja lett.³⁶

13.ábra: Cserhát Natúrpark és Nógrád-Novohrad Geopark elhelyezkedése (forrás: OKIR map)

³⁵ Magyar Természetjáró Szövetség. OKT-19 Becske - Mátraverebély. Kéktúra

³⁶ Novohrad-Nógrád geopark. Novohrad-Nógrád geopark honlapja

A geopark területén számos tanösvénnyel találkozhatunk, melyek Hollókő környezetében helyezkednek el. Mindösszesen 6 darab tanösvény hálózta be a települést és környékét, melyek a következők: Vártúra tanösvény, Holló Tanösvény, Hollókő tanösvény, Kertek-alja tanösvény és Vár-alja tanösvény³⁷. A geopark területéhez tartozik a Hollókő térségébe található Hollókő-Rimóc-Varsány kerékpárút vonal is, mely Hollókő Ófalujából indul.

Azon felül, hogy Hollókő térségébe tartozó 6 település a Nógrád-Novohrád Geopark része, emellett a **Cserhát Natúrpark** része is (13. ábra). Magyarországon összesen 17 Natúrpark található, melyek közül a Cserhát Natúrpark, Hollókő központtal 2009-ben jött létre, összesen 22 település részvételével³⁸. A Cserhát Natúrpark A natúrparkok tevékenységi köre 4 fő pillérből tevődik össze, melyek a természeti és kulturális örökség védelme, környezeti nevelés, vidékfejlesztés, valamint turizmus kiépítése³⁹.

3.7. Szellemi/Kulturális értékek

A térségben jelentős szellemi/kulturális értéknek megjelennek a palócok, hiszen a térség ezen népcsoport történelmét, kultúráját reprezentálja. Azonban a palócok térségi szintű kiterjedése mellett pontszerű elemként megjelenik a buddhizmus is Hollókő környékén. Ezen szellemi értékeket fogom a következőkben kifejtetni, ismertetni.

3.7.1. Palóc hagyományok

A palóc elnevezés megegyezik az orosz-szláv polovcz-val⁴⁰. A palócok az Északi-középhegység dombvidéki területén, azon belül is Borsod, Heves és Nógrád megyében telepedtek le⁴¹. A palócokról a 17. századtól vannak írásos források, hiszen a palóc telepek szétszórva, a külvilágtól elszigetelten éltek az Árpád-korban, mely hatására nem rendelkeztek jogokkal, kiváltságokkal és ebből adódóan nem készültek róluk feljegyzések sem⁴². A palócokat meg lehet ismerni bizonyos tájszólásuk révén, hiszen az „a”-betűt érdekesen ejtik ki beszédjük során. Hollókő térségébe tartozó települések közül Varsányon, Rimócon, Nagylócon és Hollókőn találhatóak palócok. A palócok elterjedése alapján megállapítható, hogy Nógrád vármegyében vannak legtöbben a palócok⁴³. A palóc hagyományokat, szokásokat jelenleg a települések közül főként Hollókőn, Varsányon és Rimócon tartják. Azonban közülük Hollókő

³⁷ Hollókő tanösvény kínálata. Hollókő.eu

³⁸ Natúrparkok Magyarországon. Magyar Natúrparkok

³⁹ Mi a Natúrpark? Magyar Natúrparkok

⁴⁰ Hunfalvy Pál. (1876). MAGYARORSZÁG ETHNOGRAPHIÁJA. BUDAPEST: A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-VÁLLALATA. (362.o.)

⁴¹ A 'Jó palócok'. Hangyamate

⁴² Palócok. Magyar Néprajzi Lexikon

⁴³ Pintér Sándor. (1880). A palócokról népismertető tanulmány. Budapest (13.o.)

emelkedik ki, hiszen palóc hagyományira, tradícióira és építészetére épült ki a község turizmusa. Ellenben a többi település a palóc hagyományoknak köszönhető turizmusból nem részesedik.

A palóc népviselet az egyes településeken eltérően néz ki. Megkülönböztetjük egymástól a hollókői, rimóci és még Hollókő térségébe nem tartozó egyéb (bujáki, kazári, őrhalmi) település népviseleteit is, melyek frizurája, szoknyája és főkötőjének színe, mintázata, hímzése, szoknyák száma más-más⁴⁴. Öltözetük, kinézetük sok információt elárult a népviseletbe öltözött személyről. Sugallta vagyoni helyzetét, életkorát és hogy milyen alkalomra öltötte fel magára⁴⁴. A népszokások mára már csak alkalom idején (pl: húsvéti ünnep) jelennek meg, ami régen a mindennapi élet részét képezte. Hollókőn a húsvéti fesztivál során újjáélednek a hagyományos palóc szokások, hagyományok és az emberek megtestesítik a régi idők életvitelét. Hollókőn nagy valószínűséggel nem fog kihalni a palóc hagyomány, hiszen számos gyerek, fiatal aktívan részt vesz a palóc népszokás, tradíció megőrzésében.

Palócföld gasztronómiája szintén a kultúra része, amelyek igen egyszerűek, de annál inkább magyarosnak mondható. A palócok sokszor fogyasztottak leveseket, melyek közül az egyik leghíresebb a palóc gulyás. A krumpli fogyasztása ezen a vidéken terjedt el legelőször az országban. Palóc sajátosságnak tekinthető a malomkalács vagy a morványkalács, amelyet lakodalmakra készítettek. Húsok tekintetében a disznóhúst gyakran füstöltek, amelyet nyáron tudtak hasznosítani.⁴⁵

A palóc kultúra részéhez tartozik jellegzetes építészetük is. Hollókő Ófalujában megannyi palóc házakkal találkozhatunk a macskaköves út két oldalán felsorakozva. A házak keskeny telkeken sorakoznak, melyekre mind jellemző a fehérre meszelt, kontyolttetős, kis ablakos, tornácos jelleg⁴⁶. A palóc parasztház első része alkotta a ház részét, majd utána következett a pitvar, ahol szerszámokat tároltak, majd a kamra követte, ami tárolóhelyként funkcionált az ételeknek, valamint nők alvóhelysége volt⁴⁷. A parasztház életszínterének szolgált a kemence, ahol a gyerekek játszottak, illetve a férfiak alvóhelységének szolgált. A parasztházban azonban kulcsszerepet töltött be az úgy nevezett mestergerenda, ahol a család értékeit tartották ⁴⁷.

⁴⁴ *Kik is azok a jó Palócok? – Hagyományok, érdekességek és népszokások Nógrád megyéből.* Kastélyszálló Szirák

⁴⁵ *A palóc konyháról általában.* Palóc receptek

⁴⁶ *Az élő falu.* Hollókő

⁴⁷ Pintér Sándor. (1880). *A palócokról népismertető tanulmány.* Budapest (17.-18. o.)

A palóc ingóságok szintén speciális jegyei a palóc építészetnek. A bútorok mind díszesek, színesek és faragottak voltak. A palóc bútorok gyakran ülő vagy tároló funkciót töltöttek be⁴⁸. Emellett jellegzetesség ugyancsak az étkészletük, melyek szintén csupa cifra borítást kaptak⁴⁸.

Hollókő Ófalujában számos olyan palócház található, melyek kis üzletként működnek, ahol a turisták vásárolhatnak a helyi termékekből. Betekinthetnek a kosárfonóba, ahol vesszőből készült termékkel találkozhatunk vagy a fakanalas ajándékboltba, ahol fából készült mindenféle portéka közül válogathatunk⁴⁹. Ha a turisták helyi ételeket, italokat szeretnének kóstolni akkor meglátogathatják szatócsboltot (9. melléklet), ahol mézek, szörpök vagy akár palóc sört fogyaszthatnak vagy meglátogathatják a helyi sajtboltot, avagy, ha péktermékre vágynak, akkor beugorhatnak a kalácsos pékségbe, ahol házilag készített péktermékeket vásárolhatnak a turisták⁴⁹. A palócházak nagyrésze kiskereskedelmi egységként vagy apartmanként szolgál (10. melléklet). Emellett néhány parasztház múzeumként működik, mint például a falumúzeum, babamúzeum vagy a guzsalyas, amelyben a palóc népviseletet lehet megtekinteni.

3.7.2. *Buddhizmus Garábon*

Érdekes érdekességként megemlíteni, hogy Hollókő térségében buddhizmus nyomait is fellelhetjük, ugyanis a legkisebb faluban Garábon megtalálható a Mahajana buddhista egyház temploma. Azonban először vizsgáljuk meg, hogy miként is terjedt el Magyarországon a buddhizmus. Kőrösi Csoma Sándor neve szoros kapcsolatban áll a hazai buddhizmus elterjedésében, ugyanis 1933-ban Japánban buddhista felsőoktatási intézményben szentté avattak⁵⁰. Különlegesség, hogy Kőrösi Csoma Sándornak sztúpát állítottak Garábtól nem messze elhelyezkedő Tar településen, amely a Buddha Parkban (Emlékparkban) foglal helyet⁵¹. A sztúpák célja, hogy a negatív erőket (pl.: betegség, kapzsiság) kompenzálják⁵¹. A buddhizmus elterjedésének a különböző irányok beáramlása eredményezte, mint például a szimbolizmus, forradalmi eszmék, okkultizmus, amelyek a polgárosodó magyar értelmiségieket fogták meg⁵⁰. Azonban a buddhizmus hivatalos elterjedése Dr. Hetényi Ernőnek köszönhető, ugyanis buddhista közösségeket, intézményeket, illetve Buddhista Missziót hozott létre 1951-ben, melyek államilag elfogadottak voltak⁵⁰. Magyarországon a tibeti- és zen buddhizmus terjedt el a további buddhista irányzatok közül⁵².

⁴⁸ Hollókő csodás házai a palóc népi építészet remekei. 24.hu

⁴⁹ Hollókő vásárlási lehetőségek. Hollókő.eu

⁵⁰ Farkas Attila Márton. (1998). *Buddhizmus Magyarországon avagy az alternatív vallásosság egy típusának anatómiája*. Budapest: MTA Politikai Tudományok Intézete Etnoregionális Kutatóközpont. (8., 10., 13.o)

⁵¹ Bodrogi Brigitta. *Buddhista látnivalók Nógrád megyében: a Távol-Kelet kincsei*

⁵² Kárpáty Ágnes. (2001). *Buddhizmus Magyarországon avagy egy posztmodern szubkultúra múltja és jelene*. Budapest: MTA POLITIKAI TUDOMÁNYOK INTÉZETE ETNOREGIONÁLIS KUTATÓKÖZPONT. (22.o.)

A zen irány a mahajana buddhizmus egyik ága és Garábon ezen irány kifejezésére állítottak templomot. Magyarországon szerte találhatóak meg emlékhelyek, sztúpák, melyek a buddhizmus jelképét őrzik. Nógrád vármegyében Garábon és Taron kívül Becskében is található egy sztúpa, amely a domb tetején könnyen kivehető a tájban. Emellett további sztúpa fellelhető, Zalasántón, Biriben, Mánfában, Búnapátvölgyön, Szombathelyen, illetve fővárosunkban, Budapesten is.

Garábon azonban a Mahajana egyház templom (11. melléklet) elhelyezkedésének ellenére nincsenek buddhista vallásúak, csupán Juhász György (a buddhista zarándokhely megvalósítója) ezen zsákfalut választotta ki a hely megteremtésére, ugyanis a tájat méltónak találta a vallás egyik helyszínének, ahol a látogatók részt vehetnek a hangtál kezelésen vagy kikapcsolódhatnak az erdő közepében⁵³. Ennek eredményeképpen a buddhizmus Hollókő térségében nem hasonlítható össze a térségben megjelenő palóc kultúrával, melynek évszázados hagyományait, népszokásait őrzik az emberek és a települések (kiemelkedően Hollókő).

4. Kulturális/Természeti értékek

Hollókő térségében számos olyan kulturális és természeti érték fellelhető, amelyek a turistákat vonzhatják. Azonban turizmus tekintetében csupán Hollókő és Garáb játszik nagy szerepet, annak ellenére, hogy a környező településeken is megjelennek olyan értékek, amelyek ugyancsak turistákat vonzhat a területre. Azonban az emberek kevésbé ismerik őket, hiszen nincsenek köztudatban, mint Hollókő vagy Garáb. A következőkben az egyes településeken ismertetem a természeti és kulturális értékeket.

A témakört érdemes a térségben a turizmus helyszínének csúcspontjával kezdeni, amely Hollókőt jelenti. A település több természeti és kulturális értékekkel büszkélkedhet, mint például a **Hollókői vár** vagy az Ófalu (14.-15. ábra). A Hollókői vár számos turistát vonz, hiszen maga a vár tökéletes helyen áll, hiszen teljes panoráma tárul a látogatók elé, ahol megfigyelhetik a Cserhát nyújtotta dombos tájat. A várban a turisták kiállításokat tekinthetnek meg, melyek elmesélik a vár történetét. Évente megrendezésre kerülnek a várjátékok is, ahol középkori fegyveres harcokat figyelhetnek meg az ide látogatók. Azonban a település legjelentősebb eseménye egyértelműen a **Húsvéti Fesztivál**, amelyet a hagyományoknak illően tartanak meg. Ilyenkor a helyiek felöltik a palóc népviseletüket táncolnak, mulatoznak és meglocsolják a nőket egy hideg vödör vízzel. Mindez **Hollókő Ófalujában** történik, amely

⁵³ Nagy Orsolya. *A világ legnagyobb hangtálját rejt a legkisebb nógrádi falu*. NOOL Nógrád Vármegyei Hírportál

tradicionális építészetével vonzza a látogatókat. Az Ófaluban közepén található **Szent-Márton templom** szintén kulturális értéknek jelenik meg (12. melléklet). Hollókő környékén megtalálható több tanösvény is, mely főként a túrázók számára érdekes lehet, azonban a hollókői tanösvény és erdei játszótér néhány éve bezárt elavultság miatt. A további tanösvények a **Kertek-alja tanösvény**, **Vár-alja tanösvény**, **Vártúra tanösvény**, **Holló tanösvény** és **Hollókő tanösvény** melyek Hollókői Tájvédelmi Körzetet és természetvédelmi értékeit, örökségeit, néphagyományait, élővilágát, valamint a táj történelmét mutatja be⁵⁴(12. melléklet).

Jelentős turisztikai helyszín Garáb is, ahol egy buddhista zarándokhely található meg. A településen fellelhető a **Mahayana buddhista egyház templom** (14.-15. ábra), mely helyet biztosít a világ legnagyobb hangtáljának. A turisták egyrészt a hangtál nyújtotta hangterápiás kezelések, valamint a különleges helyszín meglátogatása végett látogatnak el a területre. A templom kertjében számos szoborral, valamint állattal (például fácán, páva) találkozhatnak a látogatók (14. melléklet).⁵⁵

Kéz kilátó-Felsőtold

Hollókői vár-Hollókő

Római katolikus templom-
Varsány

Római katolikus templom-
Nagylóc

Babamúzeum-Rimóc

Buddhista egyház kertje-
Garáb

14. ábra: Kulturális, épített értékek Hollókő térségében (forrás: saját képek)

⁵⁴ Hollókő tanösvény kínálata. Hollókő.eu

⁵⁵ Nagy Orsolya. A világ legnagyobb hangtálját rejt a legkisebb nógrádi falu. NOOL Nógrád Vármegyei Hírlap

Hollókő mellett Varsány és Rimóc is őrzi a palóc hagyományokat. Ennek bemutatására szolgáló épületek megtalálhatóak, mint például Varsányban a **Falumúzeum**, amely kulturális örökségként tekinthető, hiszen a múzeumban kiállítás található a helyiek szokásairól, berendezési tárgyaikról (15.melléklet). Rimócon szintén találhatunk olyan épületet, ahol a palóc hagyományokat, népviseletet mutatják be. A **Babamúzeumban** megtekinthetjük a helyi népviseletet (14.-15. ábra), a helyi **Falumúzeum** pedig a palóc építészetet reprezentálja. Ezenfelül Varsányban megtalálható a **Harmoss-Kiss kúria**, amely kulturális érték mellett műemléki örökség elem is. A községtől néhány kilométerre az egykor Tábpszűtnak nevezett településen megtalálható a horgásztóként funkcionáló **Tábi-tó**, mint természeti érték. Varsány központjában szintén kulturális elemként megjelenik a **Római katolikus templom** (14-15. ábra).

Hollókő térségét lefedő települések közül Nagylóc is őrzi a népi hagyományokat, azonban a településen nem található ennek bemutatására szolgáló épület. Főként a túrázók számára találhatóak meg természeti értékek, mint például a **Vár-hegy**, mely régészeti lelőhelyként jelenik meg, hiszen korábban földvár volt. Továbbá a túrázók meglátogathatják az **Őr-hegyet**, amelyhez helyi legenda is tartozik⁵⁶. Továbbá a településen áthalad mind a Kéktúra, mind a zöld jelzéssel ellátott túraútvonal, melyeken haladva a túrázók élvezhetik a természet nyújtotta környezetet. Kulturális értéknek megjelenik a **Római katolikus templom** (14.-15.ábra), melyet a 15. században építettek⁵⁶. Nagylóc közigazgatási határához tartozik Zsunypusztá, ahol jelentős madárlelőhely található meg⁵⁶.

15.ábra: Természeti és kulturális értékek elhelyezkedése Hollókő térségében (forrás: saját ábra)

⁵⁶ Nagylóc. Ipoly-menti palócok

Felsőtoldon természeti értéként megjelenik a **Kéz kilátó** vagy más néven „Isten tenyere” kilátó (14.-15. ábra). A kiáltóról tökéletes panoráma nyílik a Cserhát beerdősült, dombokkal határolt vidékére, ahonnan egész távolra lehet ellátni. A Kéz kilátó csupán csak néhány évvel ezelőtt lett átadva, bár egyre gyakoribb megállóhely a túrázók számára, hiszen az Országos Kéktúra útvonala Hollókőn is keresztül fut, ezáltal egy kisebb kitérővel könnyedén elérhető. Kulturális értéként a település környezetében megtalálható a **Farkaskútvölgy Lovarda**, ahol különböző programokon lehet részt venni (15. ábra). A lovardában hucul és kunfakó lovakat tartanak.

5. Szintézis, térség értékelése

Hollókő térségének értékelése során megvizsgálom, hogy az egyes kulturális és természeti értékek potenciális turisztikai attrakciók lehetnek-e, illetve a főbb túraútvonalakat értékelem, hogy vannak-e olyan útvonalak, melyek mentén Hollókő térsége is bevonható Hollókő turizmusába. Minősítem ezen útvonalakat az alapján, hogy potenciálisan össze tudják-e kötni Hollókőt a többi településsel és kiterjedésüket elemzem, hogy túrázás szempontjából megfelelő hosszúságúak-e. Továbbá megfigyelem az egyes településeken fellelhető elsődleges és másodlagos szuprastruktúra elemeit, majd értékelem látogatottság és elhelyezkedés szempontjából. Valamint feltárom Hollókő térségében azokat a tájhasználati konfliktusokat, melyek turisztikai szempontból jelentősek.

5.1. Kulturális és természeti értékek minősítése

Hollókő térségében turizmussal maga Hollókő és Garáb rendelkezik a térségben, tehát kijelenthető, hogy jellemzően ezen települések kulturális és természeti értékei látogatottabbak. **Hollókő** Nógrád vármegye turizmusának központjának tekinthető, hiszen számos turista érkezik ide éves szinten, hogy megtekintsék a palóc kultúrát, építészetet, valamint természeti adottságát. Hollókőn megannyi kulturális és természeti érték fellelhető, melyek különböző mértékben vonzzák a turistákat. Elsősorban Hollókő Ófaluja az, ami turisztikai attrakció, hiszen az Ófalu hűen őrzi a település múltját, hagyományait, mely kitűnő a világon. Az Ófalu középpontjában található Szent-Márton templom egyöntetűen beleillik az Ófalu palóc építészetébe, amely szintén hozza a palóc házakra jellemző fehér színt. Hollókő turizmusa jelentős, mely a jövőben nagy valószínűséggel fenn fog maradni, hiszen Hollókő az egyetlen település, amely a régi palóc életmódot képviseli és ha a település továbbra is megőrzi a kulturális és természeti értékeit, akkor növelni fogja turizmusát, hiszen az idő múlásával egyre értékesebbnek fog minősülni a benne fellelhető értékek. További **turisztikai attrakcióként** jelenik meg a **Hollókői vár**, mely az Ófalu mellett kiemelkedő vonzerő a turisták számára. A

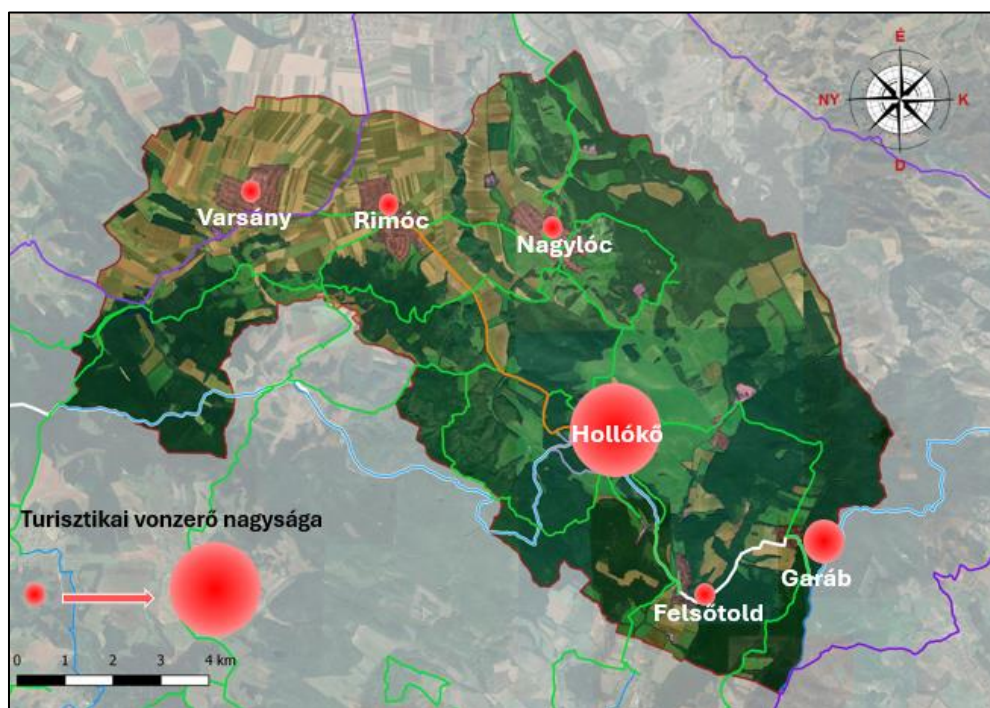
vár régi múlttal rendelkezik, amely a török időkre vezethető vissza és turisták a vár nyújtotta panoráma mellett a vár történetét is megismerhetik. Az Ófaluban megrendezésre kerülő **húsvéti fesztivál** sok turistát vonz a településre, hiszen egyedi élményt nyújt a látogatók számára, mert a rég múlt szokásait elevenítik meg a helyiek. A településen megtalálható négy csillagos Castellum Hotel megépítése is azt a tényt bizonyítja, hogy Hollókő látogatottsága egyre csak növekszik és ennek érdekében a hotel a turisták további tartózkodását teszi lehetővé. A **Castellum Hotel** azon kívül, hogy turisztikai szuprastruktúra elem, **turisztikai attrakció** is egyben, ugyanis megannyi ember látogat el Hollókőre csupán csak pihenés, relaxálás végett. (16.-17. ábra)

Hollókőben azonban nem minden kulturális és természeti érték turisztikai attrakció, hiszen a településen fellelhető **tanösvények** csupán **potenciális turisztikai attrakcióknak** minősülnek (16.-17. ábra). Ennek oka az, hogy az emberek nem ismerik a helyben lévő tanösvények meglétét, illetve nem igazán érdekeltek a tanösvényekben. Emellett az is visszariaszthatja a turistákat, hogy a tanösvény esetleg hosszú távú és nem marad idő megtekinteni Hollókő fő látnivalóit. Hollókőn fellelhető egy tanösvény, a Hollókői tanösvény és erdei játszótér, amely néhány éve bezárt elavultság miatt. Azonban felújítás ellenében szintén potenciális turisztikai attrakció lehetne. A tanösvény rendelkezik egy nagyobb kiterjedésű pihenőhellyel, ahol padok kerültek kihelyezésre, amely számos látogatónak nyújthatna férőhelyet. A Kertek-alja tanösvénnyel ellentétben ezen tanösvény pozitívuma, hogy befogadóképessége nagyobb, mint a Kertek-alja tanösvénynek. A tanösvény egy körülbelül 30 méter hosszú fahídon át közelíthető meg, amely a völgy felett nyújt átkelési lehetőséget. A tanösvény máskülönben azon az útvonalon érhető el, amely a Hollókő, Rimóc és Varsány közötti kerékpárutat köti össze. Tehát a kerékpározók számára kisebb kitérőt jelenhet. A Kertek-alja tanösvény kivételével mindegyik tanösvény Hollókő környezetében található, amely előnye, hogy Hollókő kultúrtáját, elővilágát megismerhetik a túrázók. A Kertek-alja tanösvény az Ófaluban lévő házak, kertek „alján” fut végig, amely nem feltétlen nyújt teljesen természetes hatást a túrázók számára. Összeségében elmondható, hogy Hollókőben számos tanösvény fellelhető, amelyek jól bemutatják a természeti és örökségelemeket, melyek táj információt biztosítanak a látogatók felé. Világörökségi címmel rendelkező Hollókő esetében úgy vélem szükség van ennyi tanösvényre, hiszen számos elem, érték, történet van jelen, melyeket érdemes bemutatni.

Hollókőt követően Garáb az a település a térségben, amely említésre méltó turizmusra. Garáb turizmusát a Mahayana buddhista egyház templom meglétének köszönheti, amellyel kitűnik a számos kisfaluk közül. A település a buddhista templom nélkül csupán csak egy egyszerű falu

lenne, azonban a templomnak köszönhetően különlegességgént jelenik meg a település. Garáb folyamatosan bővül és fejlődik, hiszen több új ház is épül, melyek nagy valószínűséggel apartmanként lesznek kiadva. A kevesebb mint 100 lakossal bíró településen még ajándékbolt, valamint étterem is található. Turizmus szempontjából ezek mind erősítik a kulturális értéket, azaz a **buddhista templomot**, amely **turisztikai attrakciónak** minősíthető Hollókő térségében (16.-17. ábra). Véleményem szerint a település turizmusa még nem érte el a csúcspontját, hiszen a számos bővítésnek köszönhetően több látogató befogadására lesz képes Garáb. Azonban a település elzártsága végett jelenleg nem túlzottan sokan ismerik e helyet, mely javítható lehetne annak híresztelésével, népszerűsítésével a médiában.

Hollókő térségében a további települések: Felsőtold, Nagylóc, Varsány és Rimóc nem rendelkezik turisztikai vonzerővel, ellenben mindegyik településen fellelhetők olyan természeti és kulturális értékek, melyek potenciális turisztikai attrakciók lehetnek.

16.ábra: Hollókő térségében lévő települések turisztikai vonzereje (forrás: saját ábra)

Hollókő és Garáb szomszédságában található Felsőtoldon **potenciális turisztikai attrakció** lehet a **Kéz kilátó**, amely Felsőtold és Hollókő között helyezkedik el (16.-17. ábra). A kilátóról pompás kilátás tárul a Cserhát dombvidékére, erdőségére. A kilátó emellett ideális helyen fekszik a túrázók számára is, hiszen egy kisebb kitérővel a Kéktúra útvonalon haladók is megtekinthetik eme látványosságot. A kilátó csupán néhány éve lett átadva emiatt nem túlzottan

sokan ismerik a helyet, azonban a turisták időről-időre egyre többen látogatják. Szintén az erdő szívében található meg a Farkaskútvölgyi lovarda a Kéz kilátótól néhány kilométerre, amelyet magáról a kilátóról is láthatunk. A lovarda ugyancsak kulturális értékként jelenik meg, hiszen a lótarás, lovaglás időszak a visszavezethető a távoli honfoglalás idejére, vagy még az ipari forradalom előtti időkre, mikor még az emberek lovakkal közlekedtek. Mára egyre kevesebb számban találunk lovardákat, ezáltal az emberek gyakran különlegesnek tartják a lovaglást. Ebből a szempontból a **Farkaskútvölgyi lovarda potenciális turisztikai attrakció** lehet, hiszen a térségben főként a régi palóc hagyományok őrzése végett épült ki turizmus és maga a lovaglás szintén egy régi hagyománynak tekinthető (16.-17. ábra). Meglátásom szerint a lovarda turisztikailag nem fog sok látogatót vonzani, azonban érdemesnek tartom a térségben potenciális turisztikai attrakciónak feltüntetni.

Nagylóc turisztikai szempontból nem jelentős, viszont területén fellelhetőek jellemzően természeti értékek, melyek **potenciális turisztikai attrakciók** lehetnek (16.-17. ábra). A **Várdomb**, amely egykor földvár volt, mára már szinte fel se ismerhető, csupán csak egy egyszerű dombot láthatunk, mely turisztikai szempontból jelentéktelennek bizonyul. Azonban a túrázók részéről érdekességnek minősülhet, hiszen a kilátás pazar a domb tetejéről a dombvidékes tájra. További potenciális turisztikai attrakció lehet az **Őr-hegy**, amely a legenda szerint Jézus lábnyomát és botjának nyomát őrzi, mely egy nagyobb kőbe található mélyedések alapján határozták meg. A helyszín túrázók vagy vallásos emberek részére lehet érdekes, de turisták nagy valószínűséggel a területet nem gyakran fogják látogatni. A településen egyetlen kulturális örökséggént a **Római katolikus templom** jelenik meg, mely **potenciális turisztikai attrakció** lehet. A templom a főút mentén található, mely akár Hollókőre utazás során könnyedén megtekinthető kitérő nélkül. A templom kulturális értékként jelenik meg, azonban turisztikai vonzerőt nem jelent.

Meglátásom szerint Rimóc és Varsány turisztikai szempontból jóval jelentősebb lehet a jövőben, mint Nagylóc, hiszen ezen települések csak úgy, mint Hollókő őrzi a palóc hagyományokat és ennek bemutatására szolgáló épületek is megtalálhatóak, ezáltal feltételezhető, hogy a környékre látogatók figyelemfelhívás ellenében jobban meglátogatják ezen településeket is. Tehát Varsányban és Rimócán fellelhető **kulturális értékek potenciális turisztikai attrakciók** lehetnek a jövőben (16.-17. ábra).

	Természeti/Kulturális értékek	Meglévő turisztikai attrakció	Potenciális turisztikai attrakció	Értékelés turisztikai vonzerő szerint (1-5)
Hollókő	Ófalu	x		5
	Hollókői vár	x		5
	Húsvéti fesztivál	x		5
	Szent-Márton templom		x	4
	Castellum Hotel Hollókő	x		5
Nagylóc	Római-katolikus templom		x	1
	Őr-hegy		x	1
	Vár-hegy		x	1
Felsőtold	Kéz-kilátó	x		3
	Farkaskútvölgyi lovarda		x	3
Garáb	Mahayana buddhista egyház templom	x		4
Varsány	Harmos-Kiss-Kúria		x	1
	Falumúzeum		x	1
	Tábi-tó		x	2
Rimóc	Falumúzeum		x	1
	Babamúzeum		x	1

17.ábra: Természeti/Kulturális értékek minősítése turisztikai vonzerő szerint (forrás: saját ábra)

5.2. Szuprastruktúra értékelése

A szuprastruktúra elsődleges elemei magukba foglalják mind a vendéglátó- és szálláshelyeket, melyek a turista fogyasztását és tartózkodását teszik lehetővé. A másodlagos szuprastruktúra elemei főként a kiskereskedelmi egységek, amiket a turisták személyes igényeik kielégítésére vesznek igénybe. Ilyenek például a kisbolt, piac, üzlet, bevásárlóközpont vagy akár a bazár. A következőkben Hollókő térségében található elsődleges és másodlagos szuprastruktúra elemeit figyelem meg és értékelem helyi, illetve térségi szinten.

Hollókő térségében a legtöbb elsődleges szuprastruktúra elemek egyértelműen Hollókőn találhatóak meg, hiszen turizmusának köszönhetően igény is van rá. A térségben szálláshelyek tekintetében csak **Hollókőn** található meg hotel. A legnagyobb bevételt a **Castellum Hotel** hozza, ahol az emberek megszállhatnak, illetve étkezhetnek is (16.melléklet). A hotel magas szintű igényeket elégít ki, amely a turisták számára kedvező. Különböző felszereltséggel, komforttal rendelkező szobák közül választhatnak a látogatók, melyek közül mindenki megtalálhatja a magának az ideális helyiséget. A Castellum Hotel megfelelő hely mind a kikapcsolódni- és mind az aktív pihenésre vágyók részére. Az aktív pihenést választók részére

kialakításra került egy fitness terem, mely sportolási lehetőséget biztosít. Emellett darts, csocsó és kerékpározási lehetőség nyílik a meg szállók elé. A passzív pihenésre érkezők számára a hotel wellness részlege biztosít kikapcsolódást. A turisták masszázson és halkezeléseken is részt vehetnek. A hotel szállás mellett éttermi szolgáltatással is rendelkezik. A **Mikszáth étteremben** számos étel közül választhatnak a vendégek, melyek közt természetesen megtalálható palóc fogások is. Az étterem magas színvonalat nyújt és ezzel párhuzamosan a térségben az egyetlen fancy étterem. A megannyi lehetőséget biztosító **Castellum Hotel** turisztikai szempontból kétségtelenül **erősnek** minősül a településen. Egyéb szálláshelyek, vendégházak és apartmanok is fellelhetők Hollókőben. A településen **13 darab vendégház** jelenik meg, melyek lehetnek szokványos házak, illetve a kontyolttetős parasztházak. A vendégházak egy része belülről megőrizte a régi kor hangulatát, azonban némelyik teljes felújításon esett át. Tehát a településen meg szállni kívánók elé megannyi választék tárul, amely minimálistól a luxusig terjed. A turisták azonban mindkét opciót kihasználják, hiszen vannak, akik nem engedhetik meg maguknak a luxust, ezért a vendégházak egyaránt népszerűek. Ahhoz képest, hogy Hollókő milyen kis falu, egyik erőssége, hogy szállások tekintetében bő választékkal rendelkezik. A Castellum Hotel éttermén kívül további **2 darab étterem** található, ahol főként a tipikus palóc ételeket kínálnak, hiszen az éttermek az Ófaluban helyezkednek el. Az ételek színvonala alacsonyabb a Castellum Hotel étterménél, azonban véleményem szerint meg van a saját varázsa eme kisebb éttermeknek. **Másodlagos szuprastruktúra** elemként számos bolt foglal helyet, mint például a sajtolt, a vegyesbolt, a piac, a fazekasműhely, a fakanalas, a kosárfonó vagy a pékség, melyek főként az Ófaluban találhatóak. A **kisboltok** jellemzően programok idején felkapottak, mikor megannyi turista érkezik a településre. Turizmus tekintetében igenis szükség van másodlagos szuprastruktúra elemekre, ugyanis az turistáknak szükségük van rá egyes kirándulás alkalmával. Hollókőben a másodlagos szuprastruktúra elemek túlsúlyban vannak az elsődleges szuprastruktúra elemekhez képest, azonban egy kis településen **erősnek** bizonyul, míg egy nagyváros esetében már nem jelentene. (18.-19. ábra)

Nagylócon mindössze **egy vendégház** található, amely gyengesége, hogy nem a főúton helyezkedik el. Ebből adódóan viszonylag kevesen ismerik a palóc kialakítású vendégházat. Ellenben a szintén Nagylóchoz tartozó **Zsunypusztán 3 darab vendégház** is megtalálható. Annak ellenére, hogy a település Garábhoz hasonlóan alacsony népességgel rendelkezik Hollókő közvetlen környezetének köszönhetően fellendültek a vendégházak száma a településen. Ezen vendégházak már nem hordozzák a palóc házak sajátosságait, inkább faházaknak, víkendházaknak minősülnek. A vendégházak sok turistával büszkélkedhetnek,

akik megszállnak náluk, hiszen a település csupán 5 perce helyezkedik el Hollókőtől, amely tökéletes forgalmat jelenthet Zsunypusztának. Másodlagos szuprastruktúra elemként egy söröző és egy kis üzlet található meg Nagylócon, melyek jelentéktelennek minősülnek a térségben turizmus szempontjából. (18.-19. ábra)

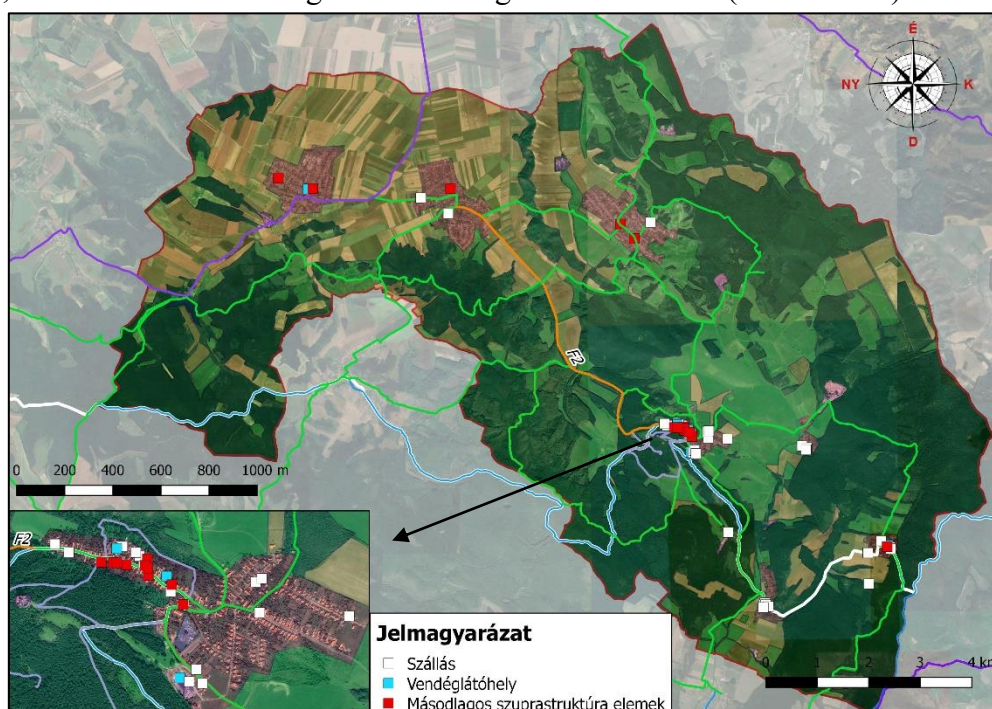
Felsőtoldon szintén megtalálhatóak vendégházak, amely Hollókő és Garáb közelsége végett alakulhatott ki. A községben **5 darab vendégház** jelenik meg, melyek Zsunypusztához képest alul értékelték. A vendégházak nem olyan felszereltek, komfortja nem feltétlen jó, illetve a bútorok korszerűtlenek. A vendégházak erőssége azonban, hogy főúton, illetve Garábra vezető út mentén helyezkednek el, ami az autósok részére figyelemfelhívást jelenthet szállásra. A **Farkaskútvölgyi lovardában** szintén található szálláshely, mely közel **kiváló értékelésekkel** rendelkezik. Felsőtoldon a szuprastruktúra másodlagos eleme nem jelenik meg. (18.-19. ábra)

A kisebb turizmussal rendelkező **Garábon 5 darab szálláshely** található, amelyből 3 vendégház és 2 apartman. A szálláshelyek jellemzően jó értékeléssel rendelkeznek, melyek Garáb turizmusát növelhetik. Hollókő mellett ezen településen is megjelenik wellness szolgáltatás, amely a japán fürdőt jelenti Garábon. Manapság az emberek kíváncsiak a wellness nyújtotta pihenésre, amely szinte elegendő a turisták számára, hogy ellátogassanak a településre. A településen **egy vendéglátóhely** is megtalálható, amely a Mahayana buddhista egyház templom közvetlen környezetében helyezkedik el. Az étterem a település izoláltsága ellenére sok turistát vonz. Maga az étterem megfelelő helyen található, hiszen a főút mentén helyezkedik el, ebből adódóan, akik a buddhista templomot jönnek megtekinteni, az étterembe is nagy valószínűséggel ellátogatnak. Garábon az étterem igen meghatározó szerepet tölt be a község életében, hiszen számos turistát vonz a településre. Emellett Garábon megjelenik a másodlagos szuprastruktúra eleme is, amely a buddhista egyház közelében található **ajándékboltot** jelenti. (17. melléklet). Az ajándékboltok fontosak turizmus szempontjából, hiszen az emberek szeretnek szuveníreket vásárolni azokon a helyeken, amelyeken voltak, melyek emlékként szolgálnak. (18.-19. ábra)

Rimócon megjelenik a szuprastruktúra elsődleges elemei, azonban másodlagos elemei nem jelentősek. Elsődleges szuprastruktúra elemként **két vendégház** jelenik meg, melyek jellemzően hozzájárulnak a palóc házak külső megjelenéséhez. Azonban elhelyezkedés szempontjából nem a legmegfelelőbb helyen találhatóak, hiszen nem főúton és nem is potenciális turisztikai attrakció mellett helyezkednek el. **Vendéglátóhelyek** a településen **nem találhatóak**. Mivel Rimóc turizmussal nem rendelkezik, illetve Zsákfalú ezért érthető, hogy vendéglátóhely nem létesült a településen. Emellett érdemes figyelembe venni, hogy ha létesülne is, akkor nagy

valószínűséggel nem működne, hiszen a közelében található Szécsény városában 3 db étterem is megtalálható, amely konkurenciát jelentene. Másodlagos szuprastruktúra elemként egy **virágbolt** jelenik meg, amely általában temetés vagy ünnep végett keresettebb, de turizmus tekintetében nem jelentős. (18.-19. ábra)

Varsányban elsődleges szuprastruktúra elemként szálláshelyek nem, de **vendéglátóhely** megjelenik. A főút közelében fellelhető a **Rozmaring Étterem**, mely igen jó értékeléssel rendelkezik (18.melléklet). Az étterem különlegessége, hogy kifejezetten „varsányi ételek”-et is megkóstolhatnak az erre látogatók, mely az étterem egyediségéhez tesz hozzá. Érdekesnek tartom, hogy étterem jelenik meg egy olyan településen, amely nem rendelkezik turizmussal és nem is olyan helyen található meg, amely az autósforgalom szempontjából jelentős lenne, mint például a Bableves csárda esetében, amely a 21-es főúthoz vezető út mentén jelenik meg. Másodlagos szuprastruktúra elemként megjelenik egy pékség és egy **pálinkafőzde**, ahol házi készítésű pálinkákat kóstolhatnak az erre látogatók. Maga a pálinkafőzde nem fog turistákat vonzani, azonban Hollókő térségének színességéhez tesz hozzá. (18.-19. ábra)

18.ábra: Elsődleges és másodlagos szuprastruktúra elemek elhelyezkedése (forrás: saját ábra)

	Szálláshely (db)	Vendéglátóhely (db)	Másodlagos szuprastruktúra elemek (db)
Hollókő	14	3	10
Nagylóc	4	0	1
Felsőtold	6	0	0
Garáb	5	1	1
Varsány	0	1	2
Rimóc	2	0	1

19.ábra: Elsődleges és másodlagos szuprastruktúra elemek (db.) (forrás: saját ábra)

5.3. Útvonalak, túraútvonalak és tanösvények értékelése

Hollókő térségében megvizsgálom az egyes túraútvonalakat és kapcsolatrendszerüket, valamint megvizsgálom, hogy vannak-e olyan útvonalak, meglévő turisztikai infrastruktúra elemek, melyek mentén Hollókő térsége is bevonható Hollókő turizmusába.

Hollókő térségében számos túraútvonal fellelhető, melyek **sűrű túraútvonal** hálózatot alkotnak. Azonban ez a sűrűsödés jellemzően Hollókő környékére összpontosul. Ez valószínűleg annak tudható be, hogy Hollókő környéke tájképi szempontból kiemelkedő és az egyes túraútvonalak mentén a túrázóknak alkalmuk lehet megtekinteni eme egyedi tájat.

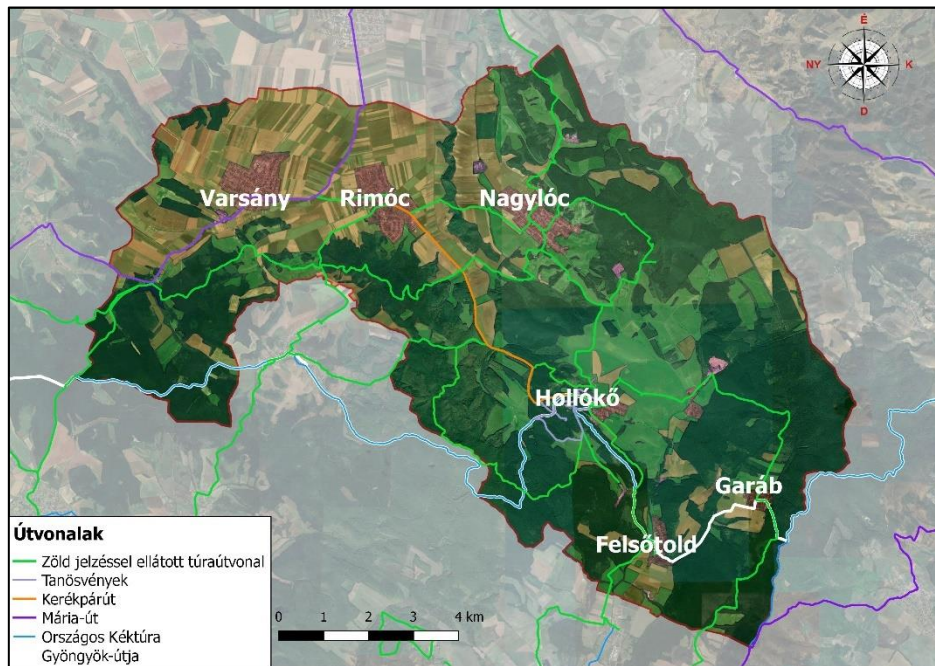
A túraútvonalak közül a legkevésbé használt túraútvonal a zöld jelzéssel ellátott túraútvonal (20.ábra). Ebből adódóan az útvonal egyes részei nem túl kitaposottak, illetve karbantartottak. A térségben a zöldtúra útvonala igencsak kacsaringós, amely annak köszönhető, hogy a térségben sok látnivaló és érdekesség figyelhető meg. Emellett a térség domborzatából adódóan számos olyan hely megtalálható, amely pompás kilátást biztosít. A zöld jelzéssel ellátott túraútvonal hálózata Hollókő környezetében a legsűrűbb, amely feltárja a környék legszebb pontjait. A zöldtúra erőssége, hogy az útvonalon haladva Hollókő térségében lehetőség van mindegyik településre eljutni. A zöld jelzéssel ellátott túraútvonallal ellentétben az Országos kéktúra útvonal egyre népszerűbb és időről-időre gyakrabban látogatják a túrázók. A kéktúra útvonal közkedvelt a túrázók körében, hiszen az útvonal úgy lett kialakítva, hogy Magyarország változatos tájait és természeti adottságait tárja fel. Emellett erőssége az útvonalnak, hogy szakaszokra van bontva, amelyek tartalmaznak megállóhelyeket és kiszállópontokat is. Ebből adódóan néhány kilométerenként adottak az alap turisztikai infrastruktúra elemi, azaz a közlekedés, közmű vagy kommunikáció. Az Országos Kéktúra ezen szakasza a térségben mindössze Hollókőt és Felsőtoldot érinti. A kéktúra útvonalon közlekedve Hollókőről lehetőség van a túrázóknak Felsőtoldra is ellátogatni, amely egy fontos kapcsolat a két település között, hiszen gyalogos módon is el lehet érni a települést. Hollókőnél lehetőség nyílik a túrázók felé, hogy akár a zöldtúra útvonalra áttérjenek, hiszen ezen településen átfedés van a két túraútvonal között. További átfedést a zöld jelzéssel ellátott túraútvonal és a Mária zarándokút között találunk, amely a térségben egyedül Varsányt érinti. A Mária út turisztikai szempontból érdekes lehet, hiszen az útvonal célja nem kifejezetten a természeti örökségek feltárása végett jött létre, hanem vallási, elmélkedési, megemlékezési célból. Azonban közös irány az útvonalakban, hogy a természeti és kulturális örökségeket mutatják be. A Gyöngyök útja szintén átfedésben halad az Országos Kéktúra egyes szakaszával (20.ábra). Mivel javaslatomban fog szerepelni az Országos Kéktúra útvonala, ezért a Gyöngyök útja átfedésének köszönhetően plusz

élményekkel bővíti ezen útszakaszt A zarándokutak színesítik a térséget, hiszen a túrázók és turisták felé megannyi választék tárul. A Mária út és a Gyöngyök útja a zarándokok számára vonzó, de túrázók egyaránt érdekeltek lehetnek az útvonalban, hiszen a természetjárás az életük részét képezi.

A közlekedési hálózat nem kifejezetten tekinthető sűrűnek, hiszen a térségben 3 db zsákfalu (Rimóc, Garáb, Hollókő) is megtalálható, ahonnan további közlekedés nem lehetséges betonburkolatú úton. Azonban Varsány, Rimóc és Nagylóc között földút fellelhető, amelyeket mezőgazdasági gépek használnak. Ezen útvonal a továbbiakban potenciálisan kialakulhat olyan útvonallá, amely a települések természeti és kulturális örökségeit tárja fel. Emellett Varsány, Rimóc és Hollókő között meglévő kerékpárút található, amely szintén a települések összeköttetésében nyújt segítséget. A kerékpárút betonburkolattal van ellátva, amely lehetővé teszi a kényelmes kerékpáros közlekedést. A kerékpárút kiváló lehetőség mind a gyalogosok és kerékpárosok számára, hiszen ezáltal könnyedén el tudnak jutni az egyes településekre és meglátogathatják az adott település értékeit, ahelyett, hogy autót kellene igénybe venniük. Mindemellett Hollókő és Nagylóc között ugyancsak található földút, melyet érdemes lehet gyalogos és kerékpáros útvonal kialakítására. További útvonalak nem találhatóak a térségben, melyek a gyalogos közlekedést szolgálnák. Tehát míg Varsány, Rimóc, Nagylóc és Hollókő között gyalogos és/vagy kerékpáros módon eljuthatunk, addig Hollókő, Felsőtold és Garáb között ez nem lehetséges. Azonban túraútvonalak bevonásával lehetőség nyílik a települések közti gyalogos és/vagy kerékpáros közlekedésre. Ellenben Felsőtoldról Garábra csak állami úton lehet közlekedni, de eme útnak a forgalma alacsony, amely előnyt nyújt kerékpáros közlekedés kialakítására.

A térségben fellelhető tanösvények csak Hollókőt hálózzák be (20. ábra). Jellemzően a tanösvények kiinduló pontjai nehezen megtalálhatóak, hiszen nincs megfelelő figyelemfelhívás ezek meglétéről, ezáltal könnyen szem elől lehet téveszteni az információs táblákat. A Hollókői tanösvény néhány éve végleg bezárt elavultság miatt. Azonban a tanösvény igazán szép környezetben vezetett, melyet egy fahídon át lehetett megközelíteni. Továbbá a tanösvényhez játszótér is tartozott, mely gyerekes családoknak tökéletes lehetőség volt. A legújabb tanösvény a Kertek-alja tanösvény, mely erőssége, hogy teljes hosszában fapallókon vezet végig.

Összességében megállapítható, hogy a települések kapcsolatban állnak egymással, azonban ahhoz, hogy ez turisztikai szempontból járható legyen mindenképpen fejlesztésre és bővítésre van szükség. Eme beavatkozás Hollókő térségében olyasfajta hálózatot hozhat majd létre, mely nem igényel autózást, hanem a természetben gyalog vagy kerékpáros módon lehet majd közelíteni az egyes településeken, ahol a meglévő, illetve potenciális turisztikai attrakciókat kereshetnek fel a turisták.

20.ábra: Túraútvonalak hálózata Hollókő térségében (forrás: saját ábra)

5.4. Tájhasználati konfliktusok

Hollókő térségében tájhasználati konfliktus tekintetében azokat a konfliktusokat figyelem meg, melyek turisztikai szempontból jelentősek vizuális, funkcionális vagy ökológiai szempontból. Ezen konfliktusok felmérése szükségesnek minősül, hiszen ahhoz, hogy több turista érkezzen Hollókő térségébe fontos a megfelelő benyomás keltése, az az a rendezettség, ideális környezet biztosítása. Az egyes konfliktusokat különböző elnevezéssel fogom jelölni. A vizuális konfliktusokat „V”, az ökológiai konfliktusokat „Ö”, míg a funkcionális konfliktusok „F” jelöléssel fogom ellátni. (21.ábra)

F1- Bezárt Hollókői tanösvény és erdei játszótér

Hollókő egyik erőssége, hogy több tanösvény is fellelhető a településen, azonban a Hollókői tanösvény és erdei játszótér néhány éve bezárt, amelyet az Ófaluból kivezető útról lehetett megközelíteni Rimóc felé. A tanösvényt egy több 10 méter hosszú fahídon lehetett megközelíteni, azonban annak elavultsága, miatt balesetveszélyesnek nyilvánították. A

tanösvény 10 állomásból állt, azonban fenntartás hiányában, a berendezési tárgyak megkoptak, szétestek. A tanösvény korábban sok turistát vonzott az erdőbe, de mára sajnos ez nem lehetséges. Ahhoz, hogy a tanösvény újra megnyithassa kapuit a látogatók előtt szükséges annak felújítása. Ennek következtében a tanösvény újra képes lesz látogatókat fogadni és bemutatni az ottani élővilágot és természeti értékeit. (19.melléklet)

F2-Nem megfelelő minőségű kerékpárút

Varsány, Rimóc és Hollókő között megtalálható kerékpárút minősége egy-egy szakaszon igencsak megrongálódott. Maga a kerékpárút betonburkolattal lett ellátva, mely néhol megtöredezett. Emellett nincs felfestve kerékpárnyom és táblával sincs kijelölve. További hiánya, hogy kényelmesen két kerékpározó nem fér el egymás mellett, valamint a burkolat mellett padka vagy szegély nem található.

F3-Parkolóhely hiánya Garábon

Garábon funkcionális konfliktusként parkolóhelyek hiánya jelenik meg. A Mahayana Buddhista egyház templom Garáb szélén helyezkedik el, mely mellett nincs parkolóhely kialakítva. Emellett a viszonylag nagy forgalommal bíró vendéglátóhely előtt csupán csak a főút mentén tudnak parkolni a látogatók. Ebből adódóan a főút mentén kevesebb, mint 10 autó képes leparkolni, amely egy turizmussal rendelkező település esetében nem elegendő.

F4-Harmos-Kiss-Kúria megközelíthetlensége, elzártsága

A Varsányban található Harmos-Kiss-Kúria a település egyik érdekessége, hiszen műemléki védelem alatt áll. Azonban az épületet sem megközelíteni, sem rálátni nem lehet. Ennek oka, hogy a kúria magán tulajdonban van. Továbbá a kúria teljes felújításon esett át, mely hatására elveszítette korábbi sajátosságait, ezáltal felismerhetetlenné vált. A kúria meglétéről információs tábla nem található meg az épület előtt.

F5-Nehezen megközelíthető Falumúzeum Varsányban

A Varsányban megtalálható Falumúzeum a község periférikusabb részén helyezkedik el és a főúton nem jelenik információs tábla ennek meglétéről, elérhetőségéről. Ebből adódóan a turisták nem kapnak információt a település látogatható értékeiről.

FV1-Tábi-kastély megrongálódása

A Tábi-tóhoz vezető úton megtalálhatóak az egykori Tábi-kastély romjai, mely egykor pompásan nézett ki. Azonban mára már csak a csupasz falai láthatóak, melyet túlburjázott

növényzet fed be. Az egykori kastély jelenleg felismerhetetlen állapotban van, mely kedvezőtlen látvánnyal bír.

V1-Kőbánya tájképromboló hatása

Nagylóchoz tartozó Zsunypusztán fellelhető egy külszíni andezitbánya, amely Hollókő környezetében található. A bánya kiterjedésének hatására a távoli dombokról és kilátópontokról könnyedén észrevehető, amely tájképromboló hatással bír. Ezen konfliktus alapvetően nem lenne annyira problémás, azonban Hollókő Világörökségi címmel bíró település és környezete látványában igen meghatározó. Hollókő környezetében a hagyományos gazdálkodás révén kialakult táj szemügyre vétele során, egy a tájba nem illő bánya nyomaira lehetnek figyelmesek a látogatók és turisták.

V2-Felhagyott Öregszőlős terület elcserjésedése

Hollókő Ófalujától északnyugati irányban fekvő domboldalon egykor szőlőknek biztosított helyet. A szőlő terület már az 18. századi első katonai felmérésen is jól kivehető, amely dominánsan jelent meg a tájban. A domboldalon keskeny szalagparcellákat hoztak létre, amelyet ma is láthatunk. A szőlőterület gondozását mára felhagyták, melynek hatására a cserjésedés megindult a domboldalon. Ennek következtében az idő múlásával már a terület olyan mennyiségben becserjésedik, hogy már az Öregszőlő terület nem lesz kivehető a tájban, mely egykor meghatározta a hagyományos gazdálkodást a területen.

V3-Nem megfelelő tehéntartás a Tábi-tóhoz vezető út mellett

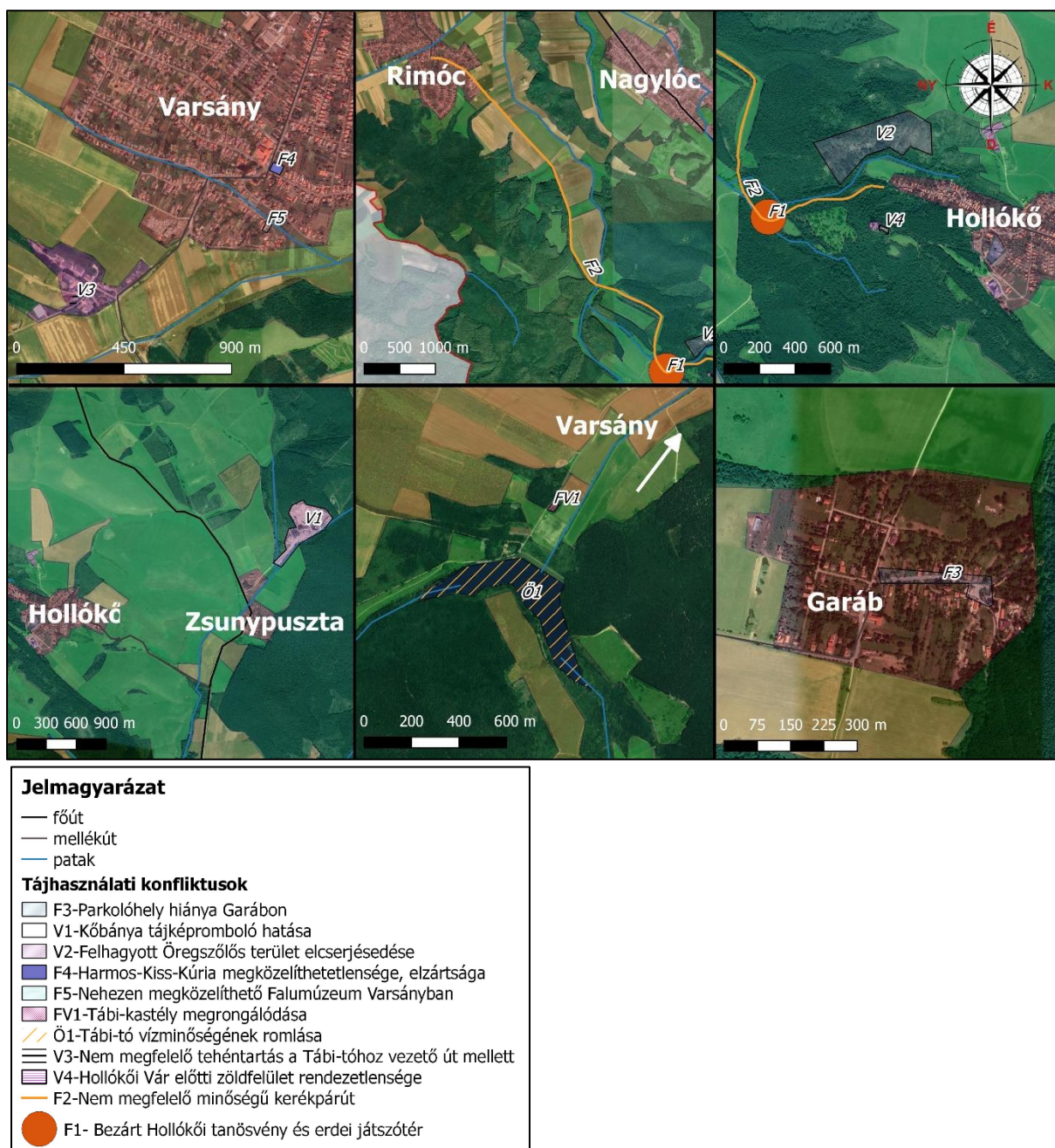
A Tábi-tóhoz kiépített útvonal közvetlen környezetében tehéntartás folyik, mely alapvetően pozitívumnak minősül. Azonban a tehenek nem megfelelő méretű karámokban vannak tartva, ezáltal nincs légtér hagyva számukra. Ennek eredményeképpen nem megfelelő higiéniai környezet figyelhető meg a tehéntartó telepen, amely a látogatók élményérzetét csökkentheti. Emellett az itt jelenlévő szagok tovább fokozzák ezt.

V4-Hollókői Vár előtti zöldfelület rendezetlensége

A Hollókői Vár magas turistaforgalommal rendelkezik évente, azonban a vár előtti zöldfelület nincs rendezve. A terület egészében szórt burkolattal van ellátva, mely vizuálisan zavaró hatást kelt. Emellett a téren kevés pad helyezkedik el, valamint árnyékoltsága nem megoldott.

Ö1-Tábi-tó vízminőségének romlása

Varsánytól néhány kilométerre fekvő Tábi-tó vízminősége folyamatos romlásban van a benne fellelhető élővilág pusztulásának köszönhetően. Ennek hatására a tó kellemetlen szagot bocsát ki, mely az ide látogatók maradását nehezíti meg. A tó jelenleg horgásztóként működik, azonban a halak pusztulása a horgászokat is elriasztja. A Tábi-tó ebben a formában nem képes látogatót vonzani, ebből adódóan beavatkozásra van szükség.

21.ábra: Turizmus szempontjából jelentős tájhasználati konfliktusok (forrás: saját ábra)

6. Javaslatok: Turisztikai infrastruktúra tervezése, fejlesztése

Ezen fejezetben ismertetem Hollókő térségére tett javaslataimat, mely azt a célt szolgálja, hogy a turisták ne csak Hollókőt látogassák meg ha Nógrád vármegyébe érkeznek, hanem Hollókő környékét is tűzzék ki úticélul és tekintsék meg Hollókő térségének változatos arculatát. Ezen célkitűzés úgy érhető el, hogy a látogatóknak megadjuk az alap információkat, útvonalakat, mellyel tudomást szereznek a többi településen fellelhető értékekről, valamint gyalogos és kerékpáros útvonalakat jelölünk ki részükre, mellyel a természetjárást segítjük elő. A következőkben ismertetem az egyes kategóriákra tett javaslataimat, mellyel Hollókő térsége bevonható lehet Hollókő turizmusába.

6.1. Javaslatok szuprastruktúra elemekre

Hollókő térségében a megfigyelt elsődleges és másodlagos szuprastruktúra elemek alapján javaslatot adok az egyes települések szuprastruktúra elemeinek fejlesztésére vagy bővítésére, annak érdekében, hogy az adott településre látogatók minél tovább tartózkodjanak a községekben.

Elsőként a térség központjára, azaz **Hollókőre** teszek néhány javaslatot, mely a vendéglátóhelyeket és szálláshelyeket érintik. Hollókőről alapvetően elmondható, hogy elsődleges és másodlagos szuprastruktúra elemekből nincs hiány, hiszen vendéglátóhelyekből megtalálható mind magasabb és alacsonyabb színvonalú éttermek. Míg magasabb színvonalú étteremből a településen elégnek bizonyul egy darab, addig az alacsonyabb színvonalú éttermekből legalább 2-3 darabnak kellene lennie a településen, hiszen Hollókőre számos turista érkezik éves szinten. Az Ófaluban megtalálható két étterem, azonban **javaslom**, hogy még **1 étterem** létesüljön annak érdekében, hogy a látogatók több vendéglátóhely közül tudjanak választani. A másik vendéglátóhelyet a **Hollókői várba** javaslom létesíteni, hiszen korábban már volt egyfajta büfé jellegű étkezde ott, azonban ma már nincsen. A várba jutás után közvetlenül fogad minket egy viszonylag nagyobb kültér, amely ideális egy kisebb vendéglátóhely kialakítására és az ide érkezők nagy valószínűséggel igénybe is vennék ezen szolgáltatást, hiszen lehetséges, hogy mire megteszik a várba vezető utat megéheznek. Szálláshelyek, valamint másodlagos szuprastruktúra elemek tekintetében Hollókő nem szenved hiányban, ebből adódóan nem javaslok ezen elemek további létesítését. (22.ábra)

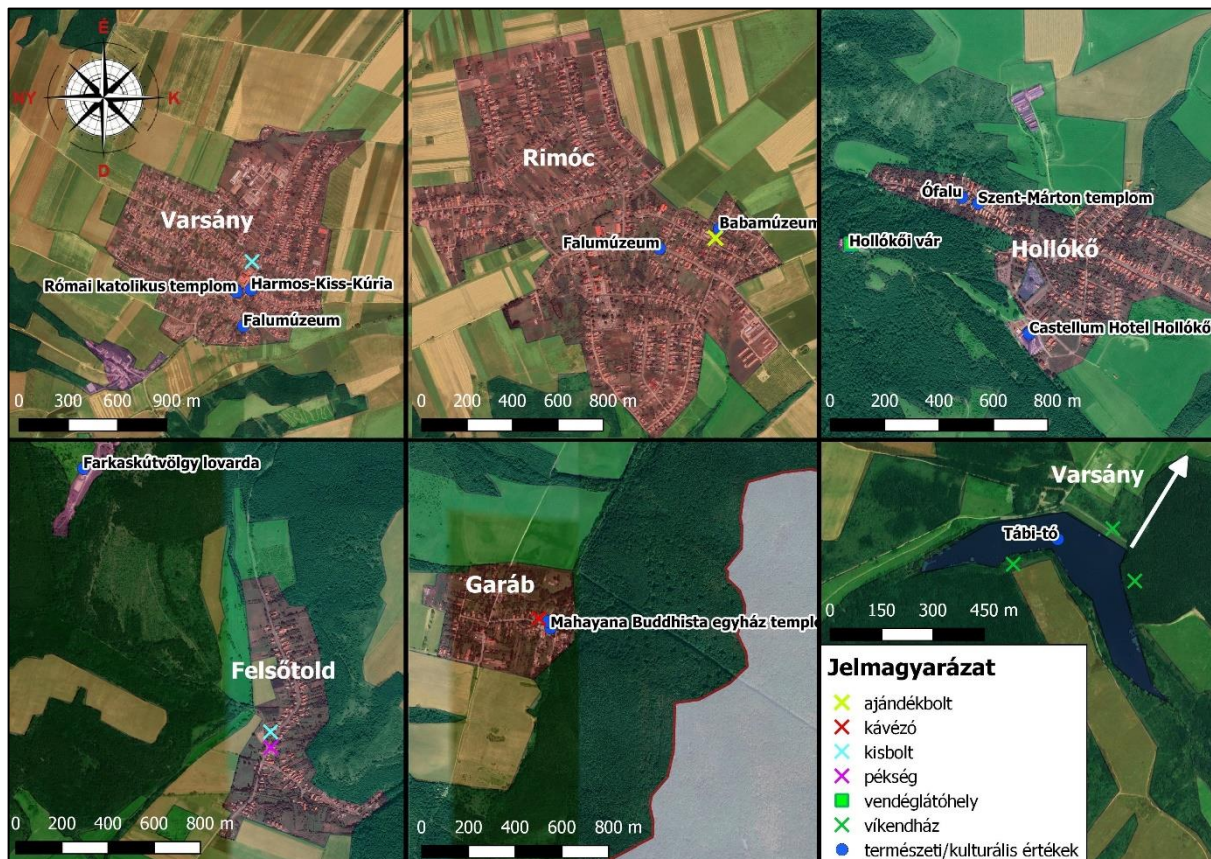
Hollókő térségében elhelyezkedő **Garábon** megtalálhatóak elsődleges szuprastruktúra elemek kellő mennyiségben a település méretéhez képest. Bár a községben csak egy vendéglátóhely jelenik meg, azonban befogadó képessége nagy, ezért nem javaslott további vendéglátóhely

létesítése. Szálláshelyek tekintetében több is megjelenik, melyek különböző komfortossággal rendelkeznek. Ebből adódóan szintén nem javaslok további szálláshelyek létesítését, azonban a település jövőjét tekintve nagy valószínűséggel további szálláshelyekkel fog gazdagodni Garáb, hiszen számos építkezés zajlik jelenleg, melyek potenciális vendégházak lehetnek. Másodlagos szuprastruktúra elemként csupán csak egy ajándékbolt jelenik meg a településen, amely kevésnek bizonyul a településen, ha a jövőben nagyobb turisztikai forgalommal számolunk, akkor érdemes még **egy kávézó** létesítése. Lakosság szempontjából fontos lehet olyan bolt vagy üzlet, amely a mindennapi élet szükségleteit egészíti ki például egy pékség, azonban a település túl kicsi, ahhoz, hogy a fennmaradáshoz szükséges bevételhez jusson. Ebből a szempontból javaslom, hogy Garáb mellett lévő Felsőtoldon létesüljön **egy pékség és egy kisebb üzlet**, mely el tudja látni a lakosságot. Felsőtoldon elsődleges szuprastruktúra elemként több vendégház is megjelenik, tehát nem javasolt továbbiak létrehozása. Azonban minőségük igencsak alulértékelt, tehát javasolt a vendégházak felújítása, korszerűsítése, annak érdekében, hogy a településen többen megszálljanak. Vendéglátóhely létesítése nem javasolt a településen, hiszen Garábon megtalálható étterem valószínűleg elcsábítaná a vendégeket. (22.ábra)

Nagylóc esetében sem elsődleges, sem másodlagos szuprastruktúra elemeket nem javaslok, hiszen Nagylóchoz közel helyezkedik el Szécsény, ahol ezek a szolgáltatások mind adottak. Emellett a településen egy kis üzlet látja el a lakosságot, ami a településnek elegendőnek bizonyul.

Varsányon elsődleges szuprastruktúra elemként szálláshelyek, vendégházak létesítését javaslom, hiszen egy sem jelenik meg a településen. Mivel potenciális turisztikai attrakciók megjelennek a településen, például a Tábi-tó, javaslom **víkendházak kialakítását** a tó körül. Másodlagos szuprastruktúra elemként pedig egy kisebb **üzlet** kialakítását a településen, hiszen, ha turisták el töltenek egy éjszakát a településen, akkor szükség lehet igénybe venniük a kis boltot, mely egyben a lakosság érdekeit is szolgálja. (22.ábra)

Rimóc esetében elsődleges szuprastruktúra elemként vendéglátóhelyet nem javaslok, hiszen Varsányban megtalálható egy, amely igen népszerű. Emellett Varsány és Rimóc közötti távolság körülbelül 2 km jelenleg földúton, tehát valószínűleg nem vennék igénybe ezen szolgáltatást. További szálláshelyeket nem javaslok a településre Varsány közelsége végett, hiszen 2 darab fellelhető, illetve Varsányban javasoltam szálláshelyek kialakítását. Másodlagos szuprastruktúra elemként egy **szuvenírboltot** javaslok, ahol a palóc hagyományoknak megfelelő ajándékokat lehet kapni. (22.ábra)

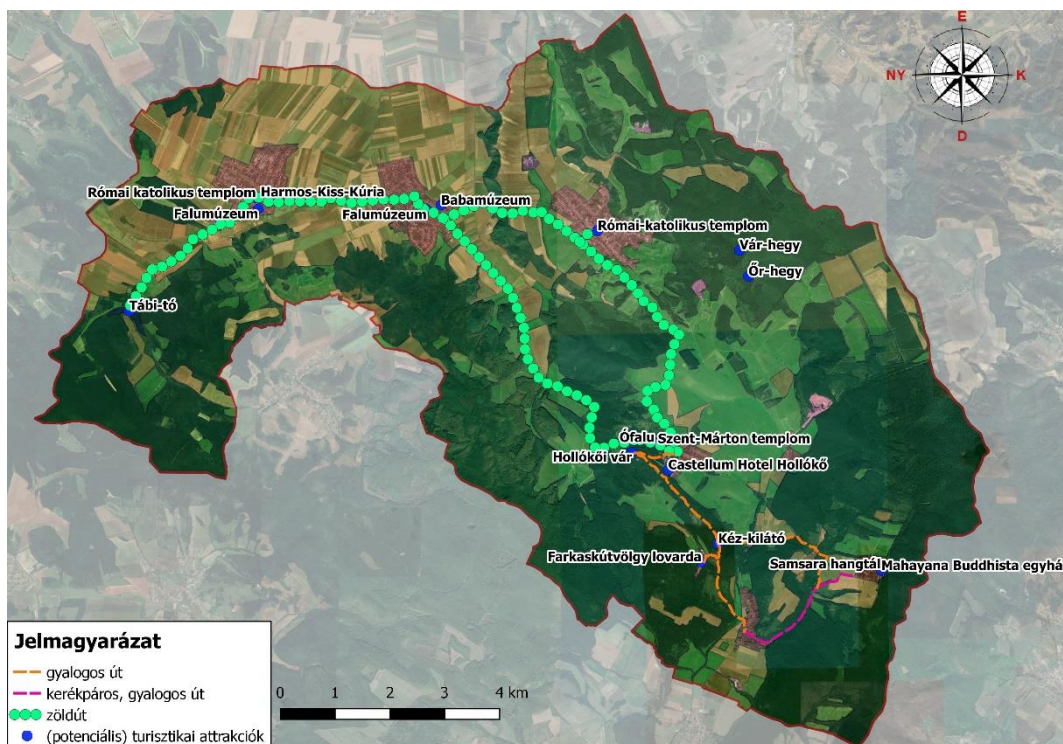
22..ábra: Javaslat elsődleges és másodlagos szuprastruktúra elemekre (forrás: saját ábra)

6.2. Javaslatok útvonalak fejlesztésére, kialakítására

Számomra a legideálisabb módszer Hollókő turizmusának kiterjesztésére egy **zöldút** kialakítása a térségben (23. ábra). Ehhez alapul szolgál a jelenleg meglévő Varsány, Rimóc, Hollókő kerékpárút megléte, mely inspirációt adott az ötlethez. Ezen útvonal valójában Rimóc és Hollókő között van teljes mértékben kialakítva beton burkolattal. Varsány és Rimóc között csak földúton lehet közlekedni. Az útvonal nyomvonalvezetése megfelelő, azonban szélessége bővítésre szorul. Kerékpárosok részére 2 sáv és gyalogosok részére olyan szélesség, hogy 2 ember kényelmesen elférjen egymás mellett. Javasolt a kerékpáros nyomvonalat táblával vagy

felfestéssel jelölni, illetve annak burkolatának minőségét javítani. Továbbá javaslok fasorok telepítését az útvonal mentén, mely a helyi klímát javítja, illetve természetközelséget sugároz. A kerékpárút további bővítését javaslok Nagylóc és Hollókő között. A térség ezen tájrészletein érdemes kerékpárutat tervezni, hiszen mezőgazdasági hasznosítás jelenik meg, ahol a mezőgazdasági gépek kialakították a nyomvonalat. Hollókőn, Felsőtoldon és Garábon már erdőgazdálkodású táj jelenik meg, ahol a tengerszint feletti magasság gyakran változik. Ebből a szempontból nem érdemes kerékpárutat tervezni ezen szakaszokra, hiszen az már sportolóknak való környezet. Ebből adódóan ezen szakaszra javaslok, hogy a meglévő turista útvonallal legyenek a települések összekötve. A szakaszon javaslok az irányjelző táblák kialakítását, valamint szegélyezett útvonal kialakítását. Hollókő és Felsőtold esetében az **Országos Kéktúra útvonalát** javaslok nyomvonalnak kijelölni a települések összekapcsolására (23. ábra). Ezen nyomvonal tartalmazza a Felsőtoldon megjelenő Kéz-kilátót is, mint egy turisztikai látványosság. Emellett a turisták ellátogathatnak a Farkaskútvölgyi lovardába is, ahol szállásra is van lehetőség. Felsőtoldról Garábra való eljutás esetében túraútvonal nem jöhet szóba, hiszen közvetlenül nincs kapcsolat a két település között. Emiatt javaslok, hogy a meglévő autósforgalmi út mellett néhány méterre alakítsunk ki **kerékpár- és gyalogosútvonalat**. A tervezett út kialakítása lehetséges, hiszen adott a megfelelő szélességű hely ezen nyomvonal kialakítására. Ezen szakaszon alacsony az autós forgalom, ami ezáltal nem vagy kevésbé akadályozhatja mind a gyalogosokat, mind a kerékpározókat. Végezetül javaslatomhoz tartozik egy elágazás kialakítása a Kéz-kilátótól. A Kéz-kilátótól javaslok egy **rövidebb gyalogosutat** létrehozni Garábra, amely azok részére lesz kialakítva, akik Hollókőről csak Garábra szeretnének eljutni, kerülő nélkül (23. ábra). Az útvonal tartalmaz mezőgazdasági gépek által létrehozott földesutakat, illetve újonnan tervezett szakaszokat is. A tervezett útvonal elhalad egy kecskesajt bolt mellett, ahol a túrázók megállhatnak vásárolni a helyi termékből.

Tehát összefoglalva Varsány, Rimóc, Hollókő és Nagylóc között zöldutat fogok tervezni, mely összesen 22 km hosszú, ahol kerékpáros és gyalogos közlekedésre lesz lehetőség, míg Hollókőtől a Kéz-kilátóig meglévő túraútvonalat fogok használni. A Kéz-kilátótól kezdődően pedig 2 elágazás fog nyílni a látogatók elé. Az egyik Felsőtoldon keresztül Garábra, míg a másik rövidített útvonal csak Garábra fog vezetni.

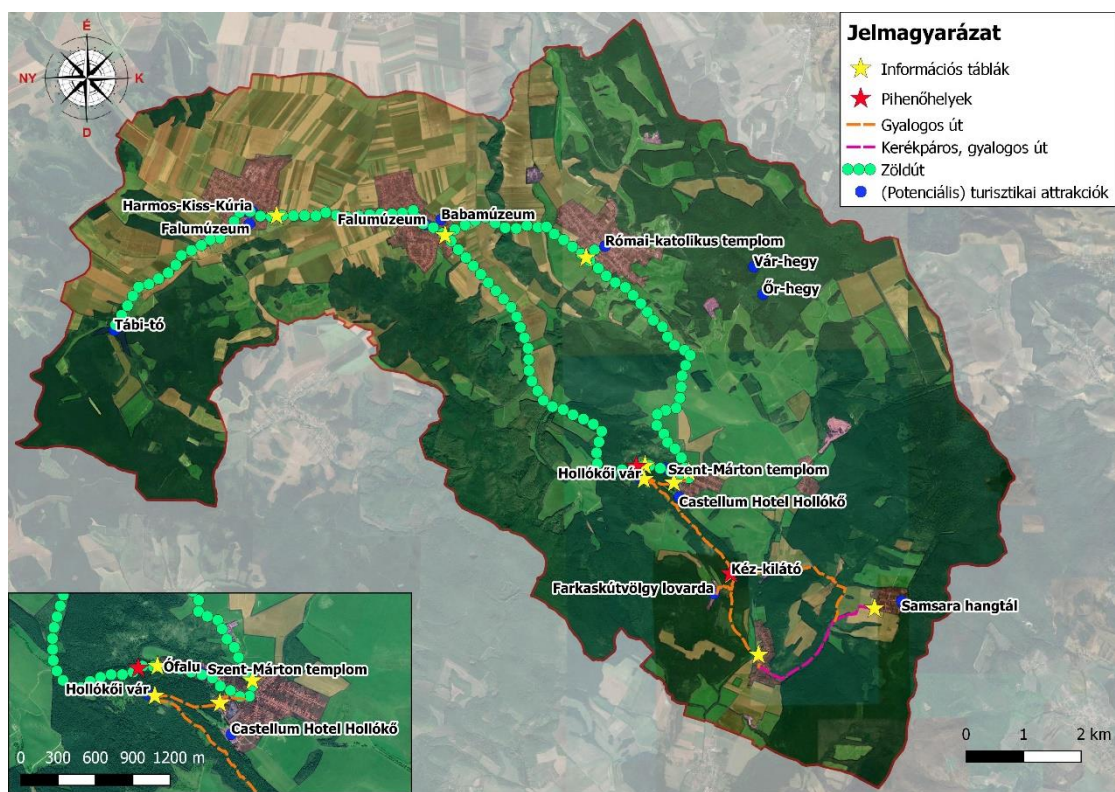

23.ábra: Javaslat útvonalak kialakítására (forrás: saját ábra)

6.3. Pihenőhelyek, információs táblák elhelyezése

Mivel a turisták először nagy valószínűséggel Hollókőbe fognak érkezni, ezért javaslok az információs táblák kihelyezését azokra az útvonalakra, ahonnan indul a tervezett zöldút. Az információs táblák tartalmazzanak egy térképet a térségről és az egyes településeken fellelhető értékekről, potenciális turisztikai attrakciókról és távolságukról, melyek segítséget, útbaigazítást nyújtanak a turisták részére. Továbbá az információs táblák részét képezné az egyes attrakciók rövid, általános bemutatása, mely az oktatást teszi lehetővé. Tehát információs táblát javaslok elhelyezni elsősorban a parkolóban, amely a két útvonalról (Rimóc és Nagylóc felé) ad tájékoztatást, hiszen szükség van olyan helyre tenni az információs táblát, ahol koncentrált turistaforgalom van. Továbbá az Ófaluból kivezető kerékpárúton, amely Rimóc és Varsány felé halad, Hollókő és Nagylóc között, valamint a Hollókői vár környezetében mely Felsőtoldról és Garábról ad információt. Emellett szükségesnek tartom az Kéz-kilátónál információs táblát kihelyezni az elágazás miatt. Továbbá javaslok, hogy mindegyik településen is legyen kihelyezve információs tábla, annak érdekében, ha a túrázók nem Hollókőről indulnak, hanem a további települések egyikéről. Tehát mindösszesen **10 darab információs tábla** kihelyezését javaslok a térségben a kellő figyelemfelhívás érdekében. (24.ábra)

Hollókő térségének megtekintése során a túrázóknak több 10 km-t szükséges bejárniuk, ha mindent meg szeretnének nézni a területen, amely pihenés nélkül nem kivitelezhető. Ennek érdekében javaslok egyes túraszakaszokon pihenőhelyek kialakítását. A pihenőhelyek egy nagyobb tért jelentek, ahol padok, hulladékgyűjtők találhatóak meg. A pihenőhelyeket csak hosszabb távú szakaszoknál és természeti vagy kulturális érték mellett javaslok létrehozni. Alapvetően a Hollókőből kivezető úton Rimóc felé már megtalálható egy pihenőhely, azonban annak minősége nem megfelelő, hiszen senki nem használja. Emellett a környezete sincs fenntartva, hiszen a növények el vannak burjánozva. Ebből adódóan javaslok a pihenőhely kialakítását ezen területen, mely a jövőbeli használat számára felújítás ajánlott. Továbbá Nagylóc és Hollókő között és a Kéz-kilátónál javaslok további pihenőhely kialakítását, amely elősegíti a feltöltődést és megpihenést a következő útszakaszra. (24.ábra)

24.ábra: Javaslat pihenőhelyek és információs táblák elhelyezésére (forrás: saját ábra)

6.4. Javaslatok turizmus szempontjából jelenlévő tájhasználati konfliktusok feloldására

A következőkben javaslatot teszek azon konfliktusok feloldására, melyek turizmus szempontjából jelentősek. A javaslatokkal célom elérni, hogy a térség mind tájképileg, mind esztétikailag olyan formát öltjön, mely a látogatók számára hívogató. (25. ábra)

J1-Hollókői tanösvény és erdei játszótér megnyitása

A Hollókői tanösvény és erdei játszótér megnyitása a jövőben úgy lehetséges, ha a teljes tanösvény felújítása megtörténik, hiszen az ott jelenlévő eszközök elkorosodtak. Továbbá javaslom a tanösvény megközelítését szolgáló fahíd újjáépítését, hiszen jelenleg balesetveszélyes állapotban van.

J2- Rimóc, Hollókő kerékpárút felújítása (zöldút javaslata)

A Rimóc és Hollókő között megtalálható kerékpárút felújításra szorul, hiszen burkolata több helyen töredezett. A javaslatokat a kerékpárúttal kapcsolatban a „Javaslatok útvonalak fejlesztésére, kialakítására” részben részleteztem.

J3-Parkoló kialakítása Garábon

Garáb kis község, azonban, ha a jövőben turizmusa fellendül, akkor érdemes lesz parkolót kialakítani a településen. Javaslom a községben parkoló kialakítását a Petőfi út mellett, mely a településre látogató autók befogadását növeli. Parkoló létesítése közvetlen a buddhista templom és a Grabensia étterem mellett nem lehetséges, hiszen nincs elegendő hely a kialakítására. Legközelebbi nagyobb felület csak a Petőfi úton található. Javasolt egy kisebb, 10 férőhellyel rendelkező parkoló kialakítása, amely abban az esetben, ha nagyobb igény van rá, bővíthető lehet.

J4-Kőbánya rehabilitációja hosszú távon

A Zsunypusztában megjelenő andezit kőbánya jelenleg még üzemel, tehát teljes mértékben a jövőben nem lehet „eltüntetni” a tájsebet. Azonban javaslom, hogy a bánya egyes szakaszait, melyeket már nem használnak bányászásra, azokat rehabilitálják. Ezen javaslat hosszú távú célkitűzés, azonban fontos, hogy idővel a tájsebet rehabilitálják. Az egyes szakaszok rehabilitálása során javaslom rekultiválni a területet, ahol tájba illő gyepfelületet hoznak létre.

J5-Öregszőlős terület művelés alá helyezése

A keskenyparcellás öregszőlős terület kultúrtájnak minősül, melyet meg kell őrizni a jövő nemzedékek számára. Javaslom, hogy az öregszőlős területet művelés alá vonják, ahol a régi

művelési ágat elevenítik meg újra, azaz a szőlő termesztést. Ezzel Hollókő turizmusát tovább lehetne növelni, amely borra összpontosul. Ezen javaslat Hollókő önkormányzata szándékában is áll, melyet Hollókő Településképi Arculati Kézikönyvében megtalálhatunk.

J6- Harmos-Kiss-Kúria jelölésére szolgáló emléktábla elhelyezése

Mivel a Harmos-Kiss-Kúria magánkézből van, ezért annak megtekintése kizáró ok. Ebből adódóan javaslom az épület előtt emléktábla elhelyezését a közterületre, hogy az erre látogatók ne hagyják figyelmen kívül a műemlékké nyilvánított épületet.

J7-Varsányi Falumúzeum elérhetőségét jelező tábla kihelyezése a Fő úton

Annak érdekében, hogy a Falumúzeumot látogassák a turisták, javaslom a Fő út és Dózsa György út kereszteződésénél kihelyezni annak elérhetőségét jelező irányjelző táblát.

J8-Tábi-kastély rekonstrukciója

Javasolom a Tábi-kastély egykori állapotának visszaállítását, hiszen Hollókő térségében egyedülként jelenik meg. A rekonstrukció következtében számos turistát vonzhat a térségbe, hiszen az épület maga vonzerő, valamint a természetben helyezkedik el, közel a Tábi-tóhoz.

J9-Fasor telepítése a tehéntartó telep mellé

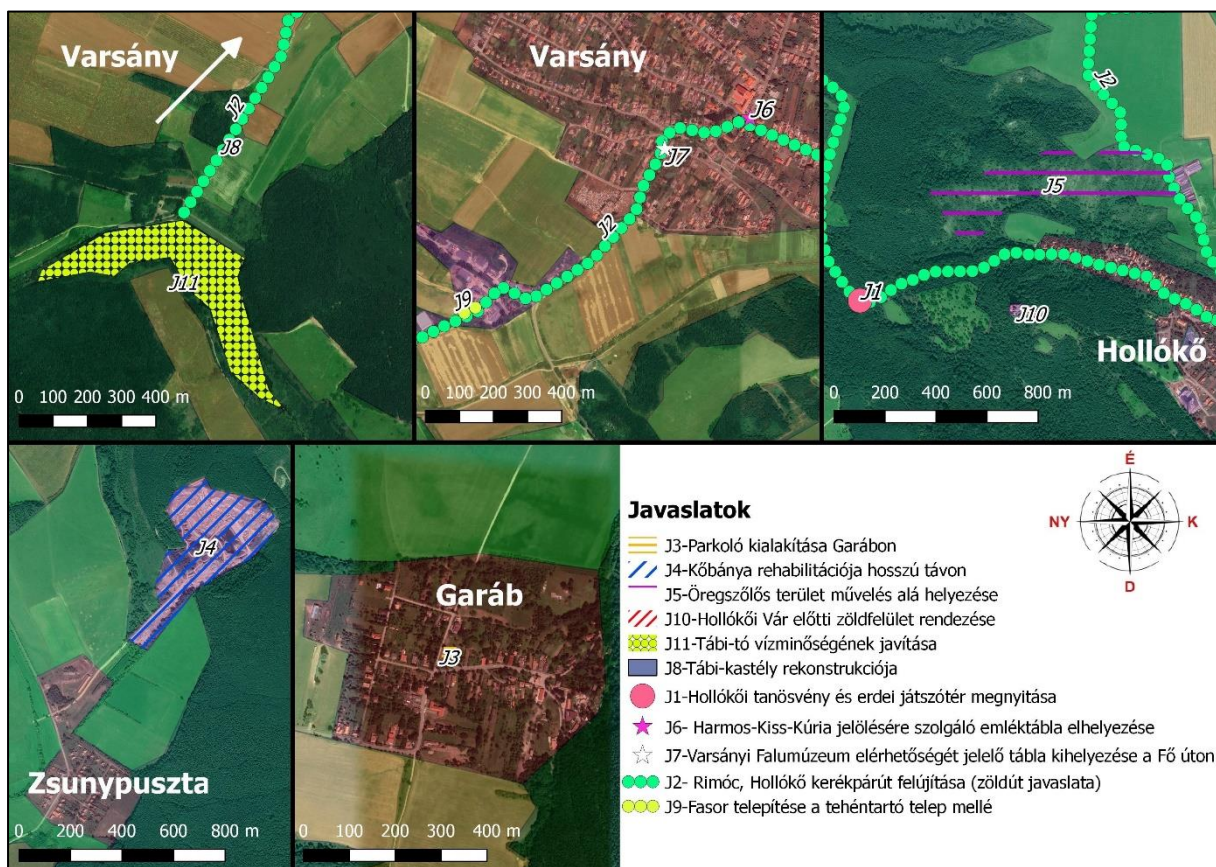
Annak érdekében, hogy a tehéntartó teleptől áradó kellemetlen szagot enyhítsük, javaslom az út mellett védőfasor telepítését. Ennek hatására a Tábi-tóhoz érkezők egyrészt a kellemetlen szagoktól mentesülnek, másrészt pedig a fasor eltakarja a vizuálisan zavarba ejtő látványt a tehéntartó telepről.

J10-Hollókői Vár előtti zöldfelület rendezése

Kiemelten fontos a Hollókői Vár előtti zöldfelület rendezése, hiszen megannyi turista látogatja a várat és környezetét. Szükségesnek tartom a vár előtt egy olyan fogadótér kialakítását, ahol az érkezők megpihenhetnek. Javaslott a tér térkö burkolattal való ellátása, utcabútorok elhelyezése, valamint a helyi klíma javítása érdekében fák telepítése.

J11-Tábi-tó vízminőségének javítása

A Tábi-tó vízminősége rettenetes állapotban van, melynek javítására komplex megoldások szükségesek. Javaslott a tó kotrása, mellyel az üledéket távolítják el a tó fenekéről, ezáltal a tó megszabadulhat az esetleges toxikus anyagoktól, túlszaporodott makrofítáktól. Továbbá célszerű a tó levegőztetése is, mely aerátor telepítésével oldható meg.

25.ábra: Javaslatok tájhasználati konfliktusok feloldására (forrás: saját ábra)

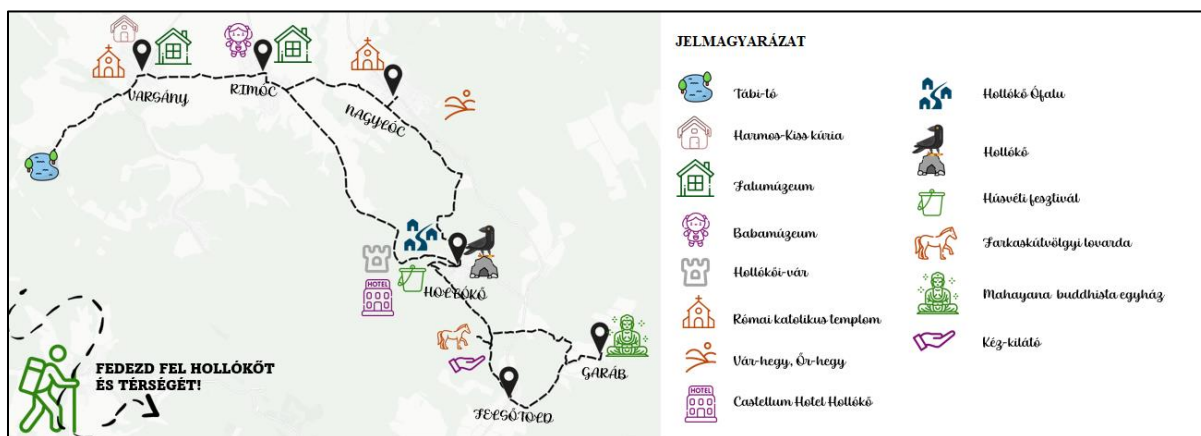
6.5. Turisztikai programcsomag Hollókő térségére

Hollókő térségében megannyi látványosság, érték megtalálható, melyeket érdemes megtekinteni a környékre látogatóknak. Annak érdekében, hogy turistáknak egy kis segítséget nyújtsak az elinduláshoz javaslok Hollókő térségére egy program csomagot, hogy hogy is induljanak neki a hosszú túrának.

Javaslom, hogy a kiinduló pont Hollókőn legyen, hiszen elsősorban mindenki Hollókőre kíváncsi a térségben és itt található meg a legtöbb érték. Elsőként érdemes megtekinteni a Hollókői várat, majd az erdőben sétálgatva eljuthatnak az Ófaluba, ahol tudnak szuveníreket vásárolgatni és helyi ételeket megkóstolni. Ezt követően Rimócra javaslok folytatni az utat a tervezett zöldúton, mely körülbelül 6,5 km hosszú távolságra található. Rimócon Hollókőhöz hasonlóan a palóc hagyományokat reprezentáló épületeket figyelhetnek meg a túrázók, mint például a Babamúzeum vagy a Falumúzeum. A következő úti cél pedig Varsány, amely körülbelül 3 km-re helyezkedik el. Varsányon érdemes éjszakára megszállni és a helyi

Rozmaring étteremben vacsorázni. Estére javasolt ellátogatni a Tábi-tóhoz, ahol megszállhatnak a víkendházakban a tó körül. A következő nap javasolt Rimócon át Nagylóca menni, amely Rimóctól szintén 3 km távolságra helyezkedik el. Érdeemes a napot korán kezdeni, ahhoz, hogy legyen idő a többi településeket is megtekinteni. Nagylóc központjában szemügyre vehetik a római katolikus templomot. Ezt követően az út visszavezet Hollókőbe, azonban a lelkes túrázók kitérhetnek Nagylócon megtekinteni a Vár- és Őr-hegyet. Hollókőben a turisták megállhatnak ebédelni, ahol több étterem közül is választhatnak és akár megszállhatnak a Castellum Hotelben, ahol wellnessre is van lehetőség. Hollókőn a túrázók akár befejezhetik útjukat és visszatérhetnek a parkolóba az autójukhoz vagy tovább haladhatnak Kéz-kilátó felé, ahol egy elágazás közül választhatnak. A túrázók elmehetnek a hosszabb úton Garáb felé Felsőtoldon keresztül vagy egy rövidített úton közvetlen Garábra juthatnak, ahol meg is ebédelhetnek vagy vacsorázhatnak, attól függően, hogy egyes helyszíneken mennyi időt töltöttek el. Garábon, illetve Felsőtoldon számos vendégház jelenik meg, azonban akik wellness élményre vágnak, akkor Garábon igénybe vehetik e szolgáltatást. Tehát összességében a javasolt program csomag 2-3 napot vesz igénybe, amely teljes mértékben természetjárást jelent Hollókő térségében.

A programcsomagot elsősorban gyermekes családoknak, túrázni-, kirándulni vágyóknak, kerékpárosoknak vagy akik érdekeltek a hagyományok felkeresésében, mint például a kulturális turistáknak ajánlom. Abban az esetben, ha a programcsomag egyes kisebb szakaszát járja be a csoport vagy egyén, javasolom akár idősebb korosztályoknak is a programot.

26.ábra: Hollókő térségének programcsomag úticéljai (forrás: saját ábra)

Összefoglalás

Szakdolgozatomban Hollókő térségének fenntartható turisztikai fejlesztésével foglalkoztam, melynek célkitűzése Hollókő turizmusának kiterjesztése a környező településekre. A lehatárolt terület megismeréséhez elengedhetetlen volt a terepbejárás, mellyel feltérképeztem a terület adottságait, esetleges konfliktusait.

A szakdolgozatom első fejezetében Hollókő térségének meglévő adottságait kutattam. Első lépésként fontosnak tartottam hasonló projekteket áttekinteni, melyekből ötleteket meríthettem célom eléréséhez. Továbbá Nógrád vármegyét érintő terveket, turisztikai stratégiákat tanulmányoztam, annak érdekében, hogy információhoz jussak a térséget érintő jövőbeni tervekkel. Ezt követően a szakdolgozatom fő fogalmait, a turizmust, illetve a világörökséget tisztáztam, hiszen a dolgozat kiinduló pontját Hollókő adta, mely világörökségi címmel rendelkező turisztikai desztináció. Továbbiakban a természeti és táji adottságokat, társadalmi és gazdasági viszonyokat, illetve infrastruktúra és regionális kapcsolatokat vizsgáltam meg. A regionális kapcsolatok vizsgálata során térségi, turisztikai és természetvédelmi együttműködések kutattam, melyek érintik a vizsgált területemet, mint például nevezetes túraútvonalak (Országos Kéktúra), Nógrád-Novohrád Geopark, valamint Cserhát Natúrpark. Ezt követően megfigyeltem Hollókő térségében a szellemi és kulturális értékeket, majd megvizsgáltam a meglévő turisztikai attrakciókat és fellelhető értékeket, melyek potenciális turisztikai attrakciók lehetnek.

Hollókő térségének értékelése nyomán a megvizsgált kulturális és természeti értékeket minősítettem, melyek vagy már meglévő turisztikai attrakciók, vagy potenciálisan lehetnek turisztikai attrakciók. Megfigyeltem, hogy Hollókő térségében magasan kiemelkedik Hollókő turizmusa és az ott fellelhető értékek mindegyike turisztikai attrakció. Garáb kivételével a további településeken megtalálható természeti és kulturális értékek mind csak potenciális turisztikai attrakciók. A szuprastruktúra értélesekor megvizsgáltam mind az elsődleges, mind a másodlagos szuprastruktúra elemeket. Varsány kivételével a térségben megannyi szálláslehetőség jelenik meg, azonban nagy részük Hollókőn koncentrálódik. Ezt követően értékeltem a térségben fellelhető túraútvonalakat és feltérképeztem azokat a tájhasználati konfliktusokat, melyek turizmus szempontjából jelentősek.

A javaslati munkarészben a turisztikai infrastruktúra tervezését, fejlesztését tűztam ki célul, annak érdekében, hogy térség természeti- és kulturális örökség elemeit bemutathassam, melyek gyalogosan vagy kerékpáros módon közelíthetők meg a kultúrtájban, természetes környezet

közlekedve Javaslatokat tettem elsődleges, illetve másodlagos szuprastruktúra elemek elhelyezésére. Továbbá javaslatot tettem zöldút kialakítására a térségben, amely Varsány, Rimóc, Nagylóc és Hollókő között létesülne. Az útvonaltervezése során elsődlegesen meglévő turistaútvonalakat vettem figyelembe, azonban a Kéz kilátó és Garáb között új gyalogos közlekedésre alkalmas útvonalat alakítottam ki. A térségben való egyszerű és kényelmes közlekedés érdekében információs táblák kihelyezését, valamint pihenőhelyeket javasoltam. Ezt követően a turizmus szempontjából meglévő tájhasználati konfliktusok feloldására is tettem javaslatot abból a célból, hogy a turistákat kellemes látvány fogadja. Végezetül az eddigi javaslataimra épülve egy programcsomagot ajánlok, mellyel egy több napos kirándulás keretében megismerhetik Hollókő térségének egyediségét, kultúráját és természeti örökségeit.

Irodalomjegyzék

Nyomtatott irodalom

1. EX ANTE Kft. (2020). NÓGRÁD MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA 2021-2027 HELYZETFELTÁRÁS.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás:
<https://www.nograd.hu/files/terfejl/koncepcio/TFK-2021-27-helyzetfeltaras.pdf>
2. Dövényi Zoltán. (2010). Magyarország kistájainak katasztere. Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás:
file:///C:/Users/dell/Documents/MATE/6.f%C3%A9l%C3%A9v/szakdolgozat/forr%C3%A1sok/Dovenyi_2010_Kistajkataszter_06_Eszak-Mo-kozephegyseg__64MB.pdf
3. Dr. Borovszky Samu. (1911). Magyarország vármegyéi és városai. Budapest: Országos Monográfia Társaság.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26
4. DR. LENGYEL MÁRTON. (1997). A TURIZMUS VERSENYPÉSSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK. Budapest.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás:
file:///C:/Users/dell/Documents/MATE/6.f%C3%A9l%C3%A9v/szakdolgozat/forr%C3%A1sok/MT_16_Lengyel.pdf
5. EX ANTE Kft. (2021). NÓGRÁD MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA 2021-2027.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás:
http://www.terport.hu/sites/default/files/nograd_megye_tfp_elfogadott.pdf
6. Farkas Attila Márton. (1998). Buddhizmus Magyarországon avagy az alternatív vallásosság egy típusának anatómiája. Budapest: MTA Politikai Tudományok Intézete Etnoregionális Kutatóközpont.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás:
<file:///C:/Users/dell/Documents/MATE/6.f%C3%A9l%C3%A9v/szakdolgozat/forr%C3%A1sok/farkas.pdf>
7. Hunfalvy Pál. (1876). MAGYARORSZÁG ETHNOGRAPHIÁJA. BUDAPEST: A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-VÁLLALATA.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás:
file:///C:/Users/dell/Documents/MATE/6.f%C3%A9l%C3%A9v/szakdolgozat/forr%C3%A1sok/Hunfalvy-Magyarország_ethnographiaja.pdf

8. Kárpát Ágnes. (2001). Buddhizmus Magyarországon avagy egy posztmodern szubkultúra múltja és jelene. Budapest: MTA POLITIKAI TUDOMÁNYOK INTÉZETE ETNOREGIONÁLIS KUTATÓKÖZPONT.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás:
file:///C:/Users/dell/Documents/MATE/6.f%C3%A9l%C3%A9v/szakdolgozat/forr%C3%A1sok/00728.pdf
9. Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégia 2030. (2022).
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás:
file:///C:/Users/dell/AppData/Local/Temp/7d3373f2-9c29-43a7-ad6b-b19d57acec42_nemzeti-aktiv-turisztikai-strategia_20240827_1114.zip.c42/Nemzeti%20Akt%C3%ADv%20Turisztikai%20Strat%C3%A9gia%202030.pdf
10. NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció. (2013).
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás:
file:///C:/Users/dell/Documents/MATE/6.f%C3%A9l%C3%A9v/szakdolgozat/forr%C3%A1sok/nemzeti%20fejleszt%C3%A9s%202030_243920144130000001_1.PDF
11. Pintér Sándor. (1880). A palócokról népismertető tanulmány. Budapest.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás:
file:///C:/Users/dell/Documents/MATE/6.f%C3%A9l%C3%A9v/szakdolgozat/forr%C3%A1sok/Neprajz_0924_Palocokrol_300_000911416.pdf
12. Simándi Szilvia – Benkei-Kovács Balázs. (2018). Kulturális turizmus. NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás:
file:///C:/Users/dell/Documents/MATE/6.f%C3%A9l%C3%A9v/szakdolgozat/forr%C3%A1sok/Tud%C3%A1st%C3%A1r-XII.-Kultur%C3%A1lis-turizmus.pdf

Internetes források

1. A 'Jó palócok'.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Hangyamate:
http://www.hangyamate.hu/Almenuk/Neprajz/neprajz_1sor.htm#Az_oldal_tartalma
2. A palóc konyháról általában.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Palóc receptek:
<https://www.palocreceptek.hu/index.php/a-paloc-konyharol>
3. Agrárminisztérium. Natura 2000 - Általános tudnivalók.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Természetvédelem:
<https://termeszetvedelem.hu/natura-2000-altalanos-tudnivalok/>

4. Agrárminisztérium. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Természetvédelem:
<https://termeszetvedelem.hu/orszagos-jelentosegu-egyedi-jogszaballyal-vedett-termeszeti-teruletek/>
5. Agrárminisztérium. Világörökség Egyezmény.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: természetvédelem:
<https://termeszetvedelem.hu/vilagorokseg-egyezmény/>
6. Az élő falu.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Hollókő: <https://holloko.hu/ofalu/holloko-ofalu/>
7. Bodrogi Brigitta. Buddhista látnivalók Nógrád megyében: a Távol-Kelet kincsei.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Hello Hungary:
<https://hellohungary.hu/kultura/buddhista-latnivalok-nograd-megyeben-a-tavol-kelet-kincsei>
8. Bükk Nemzeti Park Igazgatóság. Hollókői Tájvédelmi Körzet.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Bükk Nemzeti Park Igazgatóság:
<https://www.bnpi.hu/hu/hollokoi-tajvedelmi-korzet>
9. Bükk Nemzeti Park Igazgatóság. Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Bükk Nemzeti Park Igazgatóság:
<https://www.bnpi.hu/hu/kelet-cserhati-tajvedelmi-korzet>
10. Cserhádi erdészeteink.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Ipolyerdő:
<https://www.ipolyerdo.hu/cserhati-erdeszeteink>
11. Harmos Krisztián. Szerény és gazdag hegyvidékünk, A Keleti- Cserhát természeti képe. Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Természet Világa:
<https://www.termvil.hu/archiv/termeszetvedelem/harmos.html>
12. Hollókő csodás házai a palóc népi építészet remekei.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: 24.hu:
<https://24.hu/otthon/2018/04/05/holloko-csodas-hazai-megmutatjak-a-paloc-nepi-epiteszet-remekeit/>
13. Hollókő ófalu és táji környezete.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Magyarország hivatalos turisztikai oldala:
<https://csodasmagyarorszag.hu/cikkek/holloko-ofalu-es-taji-kornyezete>

14. Hollókő tanösvény kínálata.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Hollókő.eu:
<https://holloko.eu/holloko-tanosveny/>
15. Hollókő vásárlási lehetőségek.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Hollókő.eu:
<https://holloko.eu/holloko-vasarlasi-lehetosegek/>
16. Kik is azok a jó Palócok? – Hagyományok, érdekességek és népszokások Nógrád megyéből.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Kastélyszálló Szirák:
<https://kastelyszirak.hu/kik-azok-jo-palocok-hagyomanyok-erdekesssegek-es-nepszokasok-nograd-megyebol/>
17. Magyar Természetjáró Szövetség. OKT szakasz.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Kéktúra:
<https://www.kektura.hu/okt-szakaszok>
18. Magyar Természetjáró Szövetség. OKT-19 Becske - Mátraverebély.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Kéktúra:
<https://www.kektura.hu/okt-szakasz/okt-19>
19. Mi a Natúrpark?
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Magyar Natúrparkok:
<https://naturparkok.hu/naturparkok/>
20. Nagy Orsolya. A világ legnagyobb hangtálját rejt a legkisebb nógrádi falu.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: NOOL Nógrád Vármegyei Hírportál:
<https://www.nool.hu/helyi-kozelet/2020/09/vilagkulonlegesseg-talalhato-nograd-megye-legkisebb-falujaban-garabon>
21. Nagylóc.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Ipoly-menti palócok:
<https://web.archive.org/web/20170217124614/http://palocok.com/Nagyl%C3%B3c>
22. Natúrparkok Magyarországon.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Magyar Natúrparkok:
<https://naturparkok.hu/naturparkok-magyarorszagon/>
23. Novohrad-Nógrád geopark.
Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Novohrad-Nógrád geopark:
<https://www.nogradgeopark.eu/hu/novohrad-nograd-geopark>

24. Palócok.

Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Magyar Néprajzi Lexikon:
<https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/4-394.html>

25. TERMÉSZETES KULTÚRA A VASI HEGYHÁT-RÁBAMENTÉN.

Letöltés dátuma: 2024. 10 26, forrás: Vasi Hegyhát - Rábamente, Ezer apró csoda földje:
<https://vasihegyhat-rabamente.hu/csomagajanlatok/termeszetes-kultura-a-vasi-hegyhat-rabamenten/>

26. web.okir.hu

Letöltés dátuma: 2024.11.05, forrás: OKIR map
<https://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu>

27. TEIR tablók, Települési tervezés

Letöltés dátuma: 2024.11.05, forrás: TEIR
<https://www.oeny.hu/oeny/teir/#/tablo/5>

28. Tájékoztatósi adatbázis

Letöltés dátuma: 2024.11.05, forrás: KSH Statinfo
<https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp?lang=hu>

Mellékletek

1.melléklet: Hollókő Ófalu (Kép forrása: Gombár Livia)

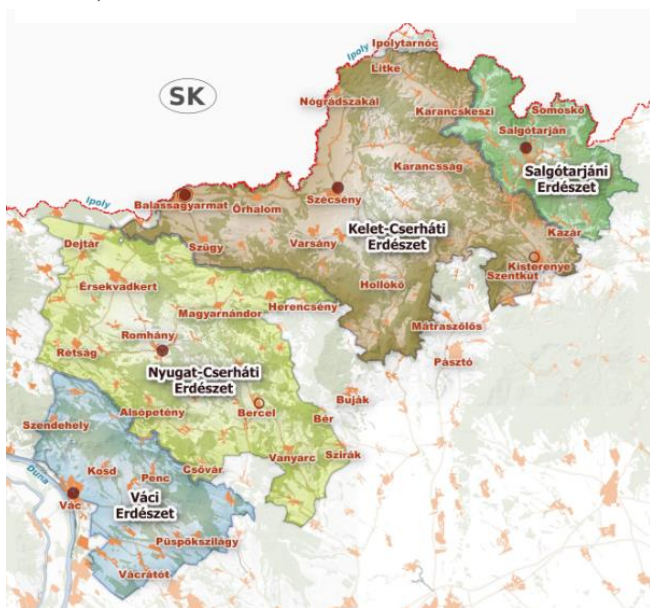
2.melléklet: hollókői patak (Kép forrása: Gombár Livia)

3.melléklet: Tábi-tó (Kép forrása: Gombár Livia)

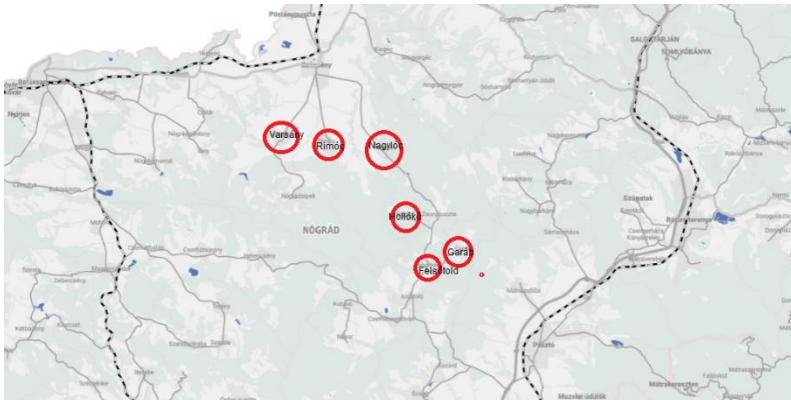
4.melléklet: Hollókői kultúrtáj (Kép forrása: Gombár Livia)

5.melléklet: Ipoly Erdő Zrt. üzemegységei (Kép forrása: Gombár Livia)

6.melléklet: vaddisznók Hollókő Ófalujában (Kép forrása: Gombár Livia)

7.melléklet: Hollókő térségének úthálózata

8.melléklet: Bécske-Mátraverebély Kéktúra szakasza

9. melléklet: SzatócSBOLT, Hollókő (Kép forrása: Gombár Livia)

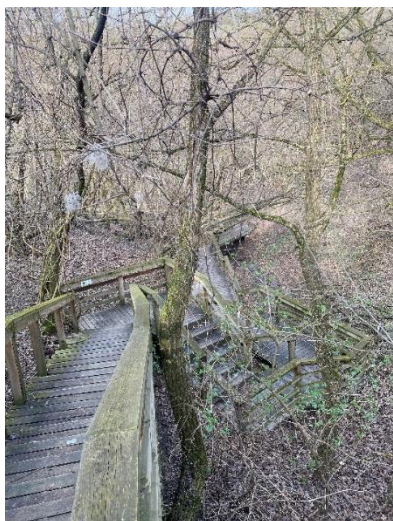
10. melléklet: Hollókő Ófalujában apartmann (Kép forrása: Gombár Livia)

11. melléklet: Garáb, Buddhista Mahayana egyház templom kertje (Kép forrása: Gombár Lívia)

12. melléklet: Szent-Márton templom (Kép forrása: Gombár Lívia)

13. melléklet: Kertek-alja tanösvény (Kép forrása: Gombár Lívia)

14. melléklet: Mahyana buddhista egyház templomból kirepülő páva (Kép forrása: Gombár Lívia)

15. melléklet:
Falumúzeum Varsányban (Kép forrása: Gombár Lívia)

16. melléklet: Castellum Hotel Hollókő (Kép forrása: Gombár Lívia)

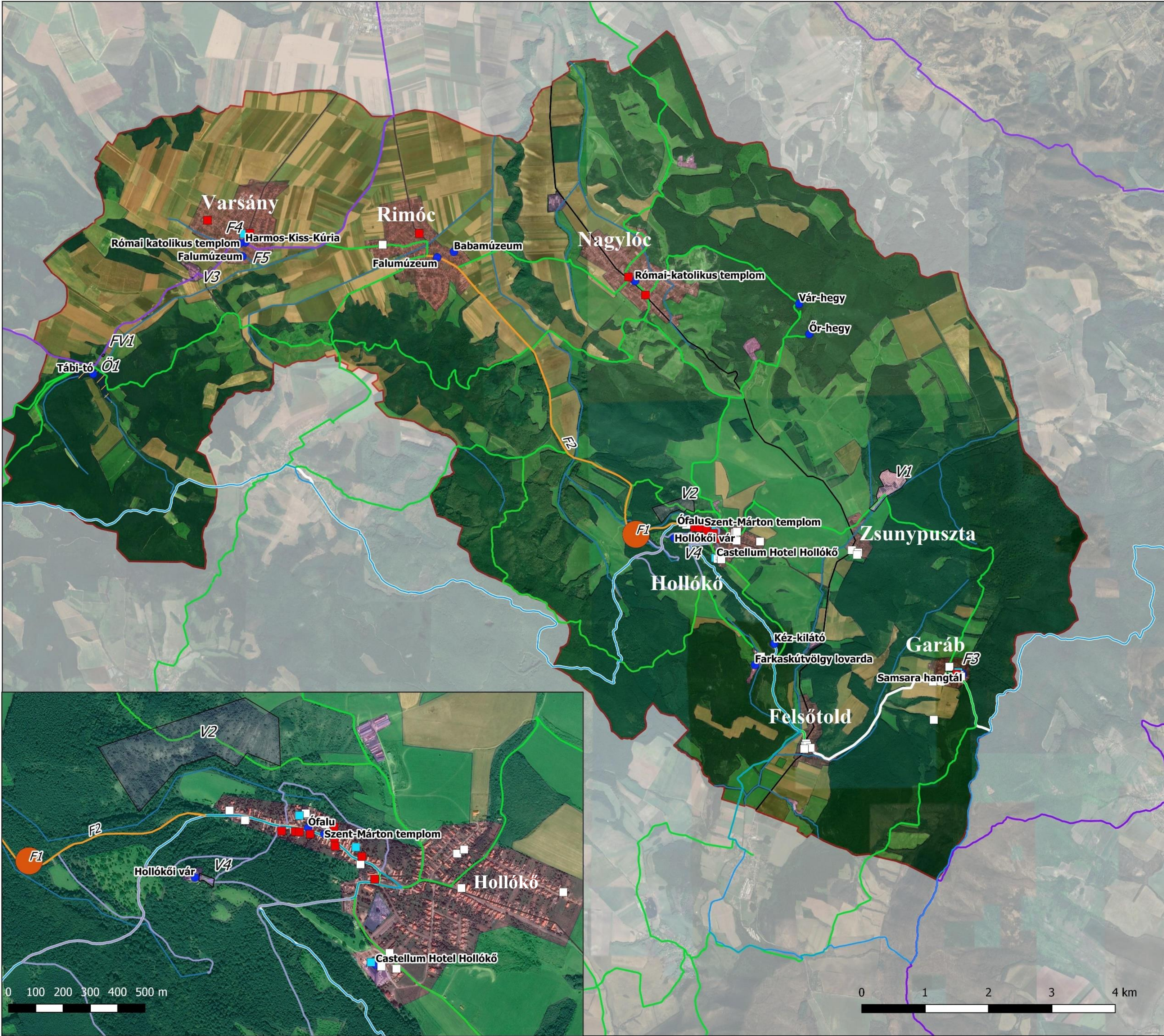
17. melléklet: Ajándékbolt Garábon (Kép forrása: Gombár Livia)

18. melléklet: Rozmaring Étterem
Varsányban (Kép forrása: Gombár Livia)

19. melléklet: Bezárt Hollókői tanösvény
(Kép forrása: Gombár Livia)

Jelmagyarázat

• Természeti/kulturális értékek

Területhasználatok

- erdő
- gyep
- lakó
- szántó
- víz
- egyéb

Szuprastruktúra elemek

- Szállás
- Vendéglátóhely
- Másodlagos szuprastruktúra elem

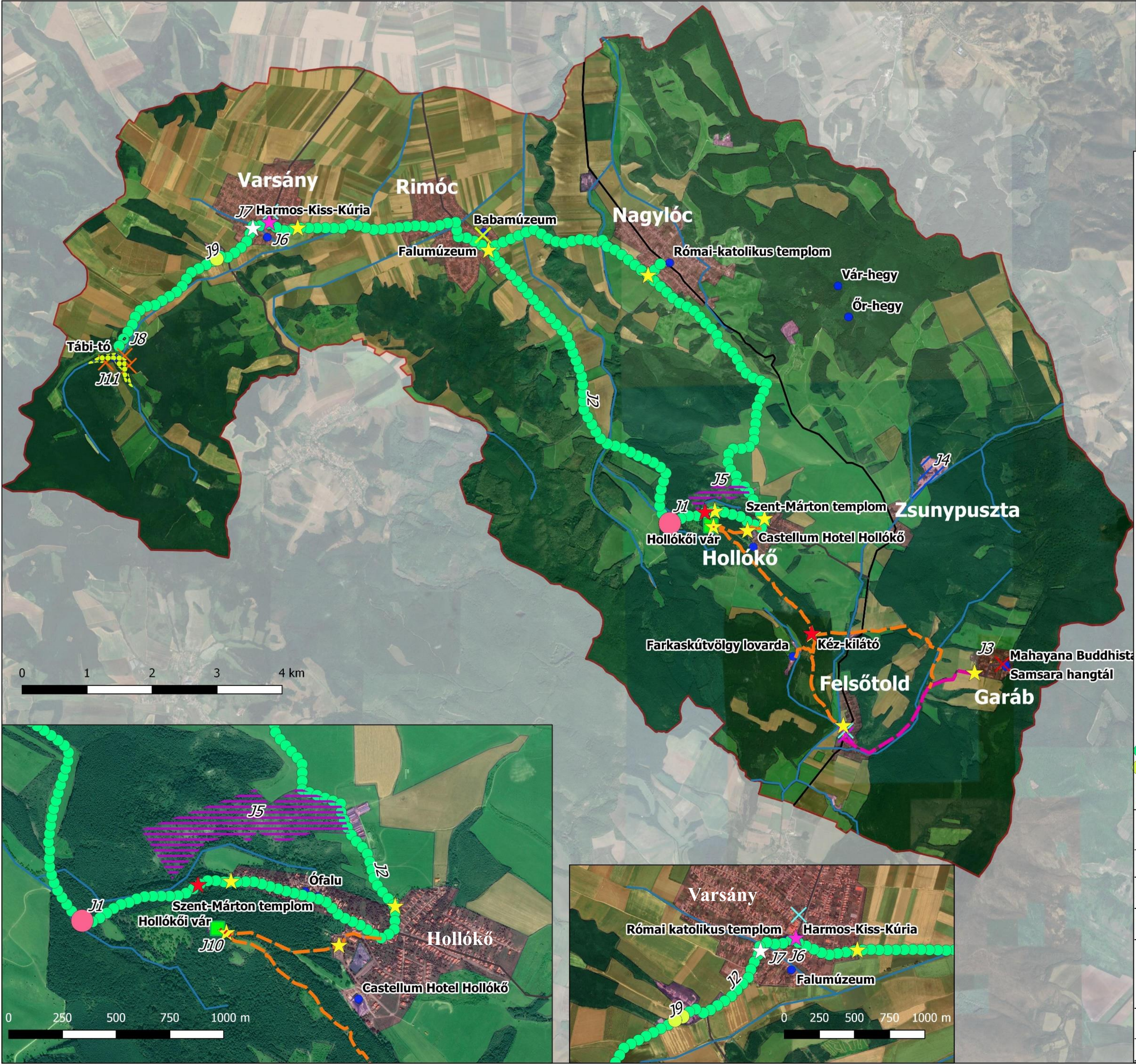
Túraútvonalak/útvonalak

- Főút
- Mellékút
- Patak
- Rimóc-Hollókő kerékpárút
- Mária-út
- Tanösvények
- Zöld jelzéssel ellátott túraútvonal
- Országos Kéktúra
- Gyöngyök-útja

Tájhasználati konfliktusok

- F3-Parkolóhely hiánya Garáb
- V1-Kőbánya tájképromboló hatása
- V2-Felhagyott Öregszőlős terület elcserjésedése
- F4-Harmos-Kiss-Kúria megközelíthetatlensége, elzártsága
- F5-Nehezen megközelíthető Falumúzeum Varsányban
- FV1-Tábi-kastély megrongálódása
- Ö1-Tábi-tó vízminőségének romlása
- V3-Nem megfelelő tehéntartás a Tábi-tóhoz vezető út mellett
- V4-Hollókői Vár előtti zöldfelület rendezetlensége
- F1- Bezárt Hollókői tanösvény és erdei játszótér
- F2-Nem megfelelő minőségű kerékpárút

Hollókő térségének fenntartható turisztikai fejlesztése	
Vizsgálati és Szintézis tervlap	
Készítette	Gombár Livia
Konzulens	Filepné Dr. Kovács Krisztina
Intézmény	Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
Készült:	2024.10.15
Méretarány	M = 1 : 43 000

É NY K D	
Jelmagyarázat (Potenciális) turisztikai attrakciók Főút Mellékút Patak Területhasználatok Erdő Gyep Szántó Lakó Víz Egyéb Javaslatok ajándékbolt kávézó kisbolt pékiség vendéglátóhely vikendház Információs tábla Pihenőhely J1-Hollókői tanösvény és erdei játszótér megnyitása J6- Harmos-Kiss-Kúria jelölésére szolgáló emléktábla elhelyezése J7-Varsányi Falumúzeum elérhetőségét jelelő tábla kihelyezése a Fő úton J3-Parkoló kialakítása Garábon J4-Kőbánya rehabilitációja hosszú távon J5-Öregszőlős terület művelés alá helyezése J10-Hollókői Vár előtti zöldfelület rendezése J11-Tábi-tó vízminőségének javítása J8-Tábi-kastély rekonstrukciója J2- Rimóc, Hollókő kerékpárút felújítása (zöldút javaslata) J9-Fasor telepítése a tehéntartó telep mellé Gyalogos útvonal Kerékpáros, gyalogos útvonal	
Hollókő térségének fenntartható turisztikai fejlesztése	
Javaslati tervlap	
Készítette	Gombár Livia
Konzulens	Filepné Dr. Kovács Krisztina
Intézmény	Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
Készült:	2024.10.15
Méretarány	M = 1 : 43 000

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Gombár Livia _____
A Hallgató Neptun kódja: GCExX6 _____
A dolgozat címe: Hollókő térségének fenntartható turisztikai fejlesztése
A megjelenés éve: 2024.11.05. _____
A konzulens intézetének neve: Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék _____

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

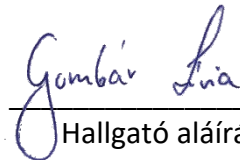
Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumba. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védelmet követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumban.

Kelt: 2024. év 11. hó 05. nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Gombár Livia (név) (hallgató Neptun azonosítója: GCEXX6) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem²

Kelt: Budapest, 2024. 11. 05.

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.